

Рівненський державний гуманітарний університет

Факультет іноземної філології

Кафедра романо-германської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”

на тему:

**ФУНКЦІЇ ФОНОГРАФІЧНИХ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У ТВОРІ
ДЕНІЕЛА КІЗА «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА»**

Виконала: студентка IV курсу, групи ІМ-41

спеціальність 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська)

Газдун Соломія Василівна

(прізвище та ініціали, підпис)

Керівник

Константинова О.В.

(прізвище та ініціали, підпис)

Рецензент

Аладько Д.О.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Газдун С.В. Функції фонографічних стилістичних прийомів у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона». – Дипломна робота на правах рукопису.

Наукова робота на здобуття ступеня «бакалавр» за спеціальністю 6.020303 «Філологія.* (Мова і література (англійська))». – Рівне, РДГУ. – 2018.

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Константинова Олена Вікторівна.

Бакалаврську роботу присвячено фонографічним стилістичним прийомам художнього тексту як способу зображення динаміки психологічного стану персонажа (на матеріалі англійського твору Деніела Кіза «Квіти для Елджернона»).

Актуальність наукової роботи визначається зростаючим інтересом сучасної стилістики до вивчення особливостей реалізації фонографічних прийомів у художньому тексті, а також міждисциплінарною природою об'єкта дослідження на перетині функціональної, лінгвістичної і літературознавчої стилістики та інтерпретації тексту.

Робота складається з вступу, двох розділів і висновків.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади дослідження функцій фонографічних стилістичних прийомів в англійських художніх творах, розкрито сутність поняття «графон», узагальнено його види і класифікації, схарактеризовано стилістичні функції.

У другому розділі досліджено особливості реалізації стилістичних функцій графона у науково-фантастичному творі Деніела Кіза.

У роботі описано функції фонографічних стилістичних прийомів. Реалізуючи поставлені завдання, ми визначили, що основним фонографічним стилістичним прийомом у є графон. Під графоном розуміємо стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми. Виділяємо такі види графонів:

графічні, графо-фонетичні, граматичні (до них відносимо і гіперкорекцію), нонсенсні, контактні; графони, що змінюють значення слова, які автор використав для реалістичної передачі мовлення головного героя.

У роботі проведено комплексне вивчення структури, граматичних особливостей та стилістичних функцій графонів.

Встановлено, що основною стилістичною функцією графона є зображення мовленнєвих особливостей головного героя, створення його мовного портрету. Вона включає в себе декілька інших: індивідуалізуючу, емотивну, прагматичну, уточнювальну. Фактично через весь роман проходить основна стилістична функція – показ мовленнєвих особливостей інтелектуально неповноцінного головного героя, і автор використав різноманітні види графонів для її передачі. Найбільшими групами є граматичні графони (188), графічні (174), графо-фонетичні (85); ще нами виокремлено графони, що змінюють значення слова, нонсенсні, контактні та такі, що передають інші відхилення – капіталізацію і гіперкорекцію. Через зміну мовних характеристик персонажа можливо показати зміни в характері і способі життя героя, розкрити його емоційний стан. Мова стає важливим засобом типізації та індивідуалізації персонажа.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що її результати та висновки є певним внеском у розвиток стилістики сучасної англійської мови, зокрема для подальшого вивчення стилістичних функцій графонів у художніх текстах.

Практична цінність дослідження визначається можливістю застосування його результатів у нормативних курсах зі стилістики та лексикології англійської мови, у науково-дослідницькій роботі студентів.

Ключові слова: фонографічно-стилістичний прийом, стилістична функція, графон, мовленнєва характеристика персонажа.

ANNONATION

Hazdun S.V. Functions of phonographic stylistic devices in the novel *Flowers for Algernon* by Daniel Keyes – Manuscript.

Thesis for a Bachelor Degree in Philology, Speciality 6.020303 – English Language and Literature. – Rivne State University of Humanities. – Rivne, 2018.

Supervisor – PhD, Assoc.Prof. Olena Viktorivna Konstantinova.

The Bachelor work is devoted to the phonographic stylistic devices as means of psychological portraying in the novel by Daniel Keyes *Flowers for Algernon*.

The topicality of the scientific work is determined by the growing interest of contemporary stylistics to the phonographic devices in belles lettres, as well as by the interdisciplinary nature of the object of study integrating the approaches of functional, linguistic and literary stylistics, as well as text interpretation.

The thesis consists of an introduction, two chapters and conclusions.

In Chapter I the theoretical principles of researching the functions of phonographic stylistic devices in the English language belles lettres are examined, the essence of the notion “graph” is revealed, its types and classifications are generalized, and its stylistic functions are described.

In Chapter II the stylistic functions of the graphon in the science fiction novel by Daniel Keyes are determined.

In this paper the functions of phonographic stylistic devices are described. Performing the tasks of the research, we have determined that the main phonographic stylistic devices in this study is graphon – a stylistically significant deviation from the orthographic standards and norms or spelling rules.

We distinguish the following types of graphons: graphic, grapho-phonetic, grammatical (including hypercorrection), nonsense, contact; graphons that change the

meaning of the word used by the author for a realistic rendering of the protagonist's speech.

The thesis is a complex study of structural and grammatical features, as well as stylistic functions of graphons in the novel.

It was established that the main stylistic function of the graphon is to display the speaker's (protagonist's) peculiarities, to create his linguistic portrait. In fact, the main stylistic function realized in the novel is presentation of speech characteristics of the intellectually defective protagonist; and for that purpose various types of graphons were used by the writer. The largest groups are: grammatical graphons (188), graphic (174), grapho-phonetic (85); other groups include graphons that change meaning of words, nonsense graphons, contact graphons and those rendering other deviations – capitalization and hypercorrection. It is possible to show changes in the hero's character and the way of life, to reveal his emotional state through the change in his language characteristics. The hero's language is an important means of his typification and individualization.

The theoretical significance of the work lies in the fact that its results and conclusions are a definite contribution to the development of stylistics of contemporary English, in particular further study of stylistic functions of graphons in literary texts.

The practical value of the research is determined by the possibility of using its results in the normative courses of English stylistics and lexicology, and in students' research work.

Key words: phonographic stylistic device, stylistic function, graphon, speech characteristics of the character.

ЗМІСТ

ВСТУП	7-9
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ФОНОГРАФІЧНО-СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРАХ.....	10
1.1 Актуалізація мовних одиниць на фонографічному рівні.....	10-13
1.2 Поняття та класифікація графонів в англomовних текстах.....	14-19
1.3 Стилiстичні функції графона у тексті.....	19-21
1.3.1 Специфічні стилістичні функції графона. Графон на позначення мовлення людей з розумовими вадами.....	21-23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	24-25
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРАФІЧНО-СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ ТВОРІ КІЗА ДЕНІЕЛА «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА».....	26
2.1 Тема, ідея та основні проблеми твору.	26-32
2.2 Види графонів у творі.....	32-46
2.3 Функції графонів.....	46-56
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	57
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60-62

ВСТУП

Коло проблем, якими цікавиться лінгвістична стилістика, охоплює питання стилістичної організації тексту, типів стилістичних прийомів та засобів виразності, співвіднесеності усіх мовних рівнів для актуалізації основної ідеї твору та рівнів його потенційної інтерпретації.

Вивчення потенціалу різнорівневих стилістичних прийомів художнього тексту (синтаксичних, лексичних, морфологічних, фоно-графічних) задля втілення авторського задуму є одним із найбільш перспективних напрямів досліджень у царині стилістики.

Різновиди і функції фонографічно-стилістичних прийомів у системі інших стилістичних прийомів та виражальних засобів на матеріалі різних мов досліджували такі лінгвісти як В. А. Кухаренко, Л. В. Першина, А.Г. Скороходова, О.В. Білецька, А.О. Медведєва, І. Арнольд, І. Гальперин, Л.Л. Ємельянова, Н.В. Бабченко, Л.В. Куликова, О. П. Воробйова, Н.В. Міщенко та інші.

Актуальність наукової роботи визначається зростаючим інтересом сучасної стилістики до вивчення особливостей реалізації фонографічних прийомів у художньому тексті, а також міждисциплінарною природою об'єкта дослідження на перетині функціональної, лінгвістичної і літературознавчої стилістики та інтерпретації тексту.

Об'єктом дослідження є фонографічні стилістичні засоби в англійському художньому тексті.

Предметом дослідження виступають функції фонографічних прийомів у романі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».

Метою дипломної роботи є виявлення, опис та аналіз функцій фонографічно-стилістичних прийомів у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних **завдань**:

- 1) дати визначення поняття графона;

- 2) вивчити різні підходи до класифікації графона;
- 3) виділити різновиди графона;
- 4) розглянути стилістичні функції графона у романі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».

Матеріалом дослідження є мовні одиниці у стилістичній функції графона у романі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».

Для мети та реалізації поставлених завдань було використано низку **методів та прийомів**: дистрибутивний аналіз для вивчення мовного оточення і сполучуваності досліджуваних одиниць; контекстуальний аналіз для з'ясування значень одиниць художнього тексту з урахуванням мовленнєвої ситуації; стилістичний аналіз твору для визначення стилістичного навантаження досліджуваних одиниць у тексті; елементи кількісно-статистичних прийомів для узагальнення отриманих результатів.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що її результати та висновки є певним внеском у розвиток стилістики сучасної англійської мови, зокрема для подальшого вивчення стилістичних функцій графонів у художніх текстах.

Практична цінність дослідження визначається можливістю застосування його результатів у нормативних курсах зі стилістики та лексикології англійської мови, у науково-дослідницькій роботі студентів.

Наукова новизна нашої роботи зумовлена тим, що в ній вперше здійснено спробу системно проаналізувати використання в художньому творі такого стилістичного прийому як графон для створення динамічного психологічного портрета персонажа, який переживає розвиток і занепад розумових здібностей.

Апробація дослідження. Результати дослідження було апробовано в науковій статті “Фонографічна стилізація мовленнєвих аномалій у романі Деніела Кіза “Flowers for Algernon”” (STUDIA PHILOLOGICA : зб. студент. наук. праць / редколегія: О.В. Деменчук, О.В. Константинова, О.І. Павлова [та ін.]. – Рівне : РДГУ,

2018. Вип. 2. – 360 с.) та на щорічній звітній науковій конференції викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти РДГУ за 2017 рік (22-23 березня 2018 р.).

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ФОНОГРАФІЧНО-СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У АНГЛОМОВНИХ ТВОРАХ

1.1 Актуалізація мовних одиниць на фонографічному рівні в авторських текстах

Головна відмінність мови художньої літератури від інших функціональних стилів полягає в тому, що вона розкриває все багатство національної мови, починаючи з її вищого досягнення – літературної мови і закінчуючи різноманітністю соціальних і територіальних діалектів. Особливо чітко це твердження можна прослідкувати на мовному матеріалі створення достовірного образу через реалістичні риси, оскільки специфіка реалізму як методу полягає у зображенні дійсності у всіх її проявах. Будь-яке мовне явище може стати фактом мови художньої літератури, бо автор реалістичного твору з метою найбільш повного й адекватного відбиття дійсності використовує різноманітність існуючих форм мови.

У творах художньої літератури часто використовують різноманітні стилістичні прийоми.

Стилістичними прийомами називають різні способи комбінування мовних одиниць одного рівня у межах одиниць вищого рівня. В основі стилістичних прийомів лежать синтагматичні відношення, що виникають між стилістично різноякісними одиницями мови. Оскільки таких одиниць багато, то і стилістичні прийоми можуть бути різні [21,с.380; 24].

Існує декілька класифікацій стилістичних прийомів, однак найбільш поширеною вважають рівневу типологію стилістичних ефектів, згідно з якою стилістичні прийоми виділяють на кожному з чотирьох мовних рівнів: фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному.

Відомо, що сприйняття літературного твору відбувається переважно через читання, а не зі слуху, тому графічне оформлення тексту є дуже важливим. У

даному випадку має значення не формат книги чи розбірливість шрифту, хоча це, звичайно, теж важливо для зручності читання чи загального естетичного враження, а взаємовідношення шрифтів, поділ на абзаци і розташування рядків, великих літер, розділових знаків, і взагалі, правильне написання слів.

Всі ці засоби стилістично необхідні, для того щоб повідомити читачу те, що в усній мові передається елементами просодії, наголосом, тоном голосу, паузами, подовженням чи подвоєнням деяких звуків та ін. Вони допомагають уявному «виконанню» [1, с.226]. Отже, ці стилістичні засоби відносяться до графіко-фонетичних, адже через графіку, графічне представлення тексту, вони впливають на фонетичне звучання повідомлення.

Зазвичай, графічні засоби спрямовані на передачу емоційного забарвлення, тобто почуттів, які письменник повідомляє читачеві [2, с.155].

Стилістичну функцію можуть виконувати і певні відхилення від коректної орфографії. Всі графічні відхилення від нормативного написання, які використовуються автором з метою створення мовної характеристики образу, розглядаються, як своєрідний образотворчий засіб, який носить назву графон [13, с.76].

Порушення орфографічної норми зустрічаються у творах англійських та американських письменників XIX – XX ст.: Ч. Діккенса, В. Теккерея, Дж. Голсуорсі, Б. Шоу, М. Твена, Дж. Уейна, Р. Уоррена, Д. Селінджера та ін.

Графон (з грецької: γράφω (graphō) – малювати, писати і φωνή (phōnē) – звук, голос) – стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми [25].

Поняття графона позначають різними термінами, серед яких такі: фонографічний стилістичний засіб [18;24], графічний засіб [25], графостилістичний засіб [8]. Вони часто функціонують у науковому обігу як синонімічні і, таким чином, утруднюють ідентифікацію цього мовного явища.

Як зазначила відома своїми працями з аналізу художнього тексту В. Кухаренко: «графон – це найбільш широко представлений засіб актуалізації фонетичної характеристики персонажа, це фіксація індивідуальних особливостей вимови мовця, це стилістично релевантне перекручення орфографічної норми, яке відображає індивідуальні чи діалектні порушення норми фонетичної» [19, с.16-17].

О.М. Мороховський, досліджуючи графіко-фонетичні засоби стилістики, писав: «Як графіко-фонетичний засіб стилістики можна виділити порушення орфографічної норми при написанні слів і словосполучень, одиницею якого є графон, тобто графічне відхилення від нормативного написання» [27, с. 59].

На думку Л. Ємельянової «графон – це графічна фіксація фонетичних особливостей слова, що вимовляється, чи словосполучення з обов'язковим порушенням графічного образу одиниці.» [13, с.76].

Крім того, дискусійним залишається і питання щодо приналежності графона до певного мовного рівня, що безпосередньо залежить від конкретного ракурсу дослідження. Сьогодні можна виокремити три основних підходи до розуміння графона: дифузний, диференційний та лінгвосинергетичний.

До дифузного підходу відносимо праці В. А. Кухаренко, А.Н. Мороховського, І. В. Арнольд, Л. Б. Пацеля й О. В. Кудряшова, S. Varasa й M. Mous та ін. Вони визначають графон як графічну фіксацію фонетичних особливостей вимови з порушенням прийнятого правопису [18, с.19], як графіко-фонетичний засіб стилістики, що відображає графічне відхилення від нормативного написання [24, с. 59], або як стилістично релевантне спотворення орфографічної норми, що передає індивідуальні чи діалектні порушення фонетичної норми [1, с.245]. Графон трактують і як фонографічний засіб, що, з одного боку, не порушує вимовну норму слова, а з іншого, – не сприймається читачем як відображення норми: до прикладу, when – wen [17;18;19]. Прибічники такого ракурсу дослідження синтезують термін «графон» зі слів «графічний» та «фонема» [29], а тому відносять його до

фонографічного рівня і вважають розмежування графічної і фонетичної складової умовним.

У рамках диференційного підходу учені чітко виокремлюють у графоні пріоритетну складову (фонетичну або графічну) і відносять його відповідно до фонологічного рівня [11;17] або графічних засобів [23; 25]. Так у фоностилістиці графон визначають як асоціативний стилістичний прийом фонологічного рівня, який реалізується шляхом порушення орфографічної норми [11]. Досліджуючи фонографічну стилізацію загалом, та графон зокрема, М. М. Куликова розуміє його як «фонографічний засіб зображення фонетичних особливостей мовлення» [17]. У межах стилістичної графіки графон трактують як графічний засіб оформлення тексту, як будь-яке стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми [23;25] і відносять до графонів такі графічні засоби, як курсив, дефісацію, факультативні лапки, великі літери замість маленьких або навпаки, включення до графічного вигляду слова елементів інших знакових систем, відхилення від орфографічної норми, що призводить до переосмислення слова, а також суміщення вказаних вище способів у різноманітних комбінаціях [Там само].

Лінгвосинергетичний підхід до вивчення виражально-зображальних засобів (О.А. Бабелюк, І.І. Белєхова, Г. Г. Москальчук та ін.), і графону у тому числі, дозволяє тлумачити його як стилістичний засіб виражальності з когерентними (взаємопогоджувальними, взаємозамінними) складовими (фонетичною та графічною), які взаємодіють між собою за принципом ризоми: кожна з них за певних умов у тому чи іншому контексті може стати пріоритетною у динамічній системі постмодерністського художнього тексту [4;7].

Отже, одним з найбільш широко представлених засобів фонетичної характеристики персонажа є графон, його широко застосовується в англійській художній мові. «У художньому творі у прямій мові, якщо вона має на меті мовну характеристику героїв, можна знайти і способи графічного зображення відхилень фонетичного характеру, типових для того чи іншого персонажа» [9, с. 201].

1.2 Поняття та класифікація графона в англомовних текстах

Графон є важливою фонографічною одиницею, яка достовірно і автентично передає мову автора в художньому тексті.

На думку О.В. Білецької, графон, як і будь-яке інше лінгвістичне явище, можна вивчати принаймні у трьох ракурсах: семантичному, структурному та функціональному.

У семантичному аспекті розрізняють графофонологічні, графоморфологічні, графосинтаксичні та графотекстуальні графони [16] з огляду на обсяг графічно виділеної складової графона (фонема, морфема, слова, речення, текстового фрагмента). За способом зміни графічної форми графони поділяються на буквені (шрифтове виділення), тобто належать до супраграфеміки і небуквені (знаки пунктуації), які належать до синграфеміки [17], а також такі, що належать до топографеміки (варіації площинної синтагматики тексту) [28].

За типами буквених змін орфографічної норми [17], графони поділяються на якісні та кількісні, що можуть відображати відхилення від вимовної норми, які спричинені соціальним походженням мовця, а також іноземний акцент. Як якісні, так і кількісні графони можуть передавати вікові особливості мовця, ритм та мелодику мовлення; емоції; певні вади чи відхилення розвитку.

Графони можуть бути різними за формою відображення мови і за функціональним навантаженням. Існує три типи фонетичних модифікацій: фонетична заміна (поява іншого звука), елізія (втрата звука) і поява нестимологічного звука [11, с. 67].

За причиною відступу від мовної норми графони поділяють на внутрішньолінгвістичні та екстралінгвістичні [11;17]. Внутрішньолінгвістичні графони мають синтагматичний характер, тобто відображають градацію та асиміляцію звуків. Екстралінгвістичні графони віддзеркалюють вплив емоційного та фізичного стану людини, її територіально-соціальну або національну приналежність, вікові особливості, пісенну творчість тощо. [11; 17].

За ступенем автентичності графони поділяються на okazіональні та рекурентні. Перша пов'язана з настроєм, емоційним станом в час розмови, віком, тобто має okazіональний характер. Друга відображає походження, рівень освіти, соціальний статус героя і носить рекурентний, постійний характер. Перша група – okazіональні графони. Графони першої групи надзвичайно різноманітні. З їхньою допомогою можна одночасно передати як усю гаму настроїв людини і станів мовця, так і відношення автора до нього. Аналізуючи численні випадки okazіонального графона в художній прозі, можна зробити висновок, що автор, як правило, іронізує над дійовою особою, допускаючи фонетичні збої в мовленні [7, с. 19].

Частіше характеристика, яка передається okazіональним графоном – незнання вживаного слова – є доказом низької культури мовця, який тільки чув слово, але не бачив його графічної репрезентації в книзі, газеті, журналі. Звідси – прагнення персонажа помістити це слово, за принципом помилкової етимології, в якусь знайому парадигму.

Невідповідність графічних та фонетичних меж слова широко використовується в сучасному діалозі і передає крім таких станів, як вік, сп'яніння, спів, афектація, ще одну з основних характеристик усного розмовного мовлення: його неохайність, невідшліфованість [7;18]. Злите представлення деяких сполучень слів зі зміною їх нормативного написання, з метою максимального наближення до природного звучання, настільки розповсюджено, що можна говорити про стандартизацію деяких графонів. Такі форми, як «lemme» = let me, «gimme» = give me, «gotta» = got to, «gonna» = going to, «coupla» = couple of, «didja» = did you, «dont'cha» = don't you і подібні, можна знайти в діалогах більшості сучасних англомовних творів, незалежно від їх авторської приналежності. Поява таких графонів рівнозначна авторському опису умов спілкування (неофіційна обстановка), його характеру (неохайна, побутова розмова) і самих учасників діалогу, як людей неосвічених. Навіть коли графон реєструє нормативну вимову, він сприймається читачем як ознака низького соціального і культурного рівня мовця:– всі вони не порушують норму вимови, тобто по суті справи наближаються до фонетичного

запису слова. Між тим, як відображення норми вони не сприймаються: у читача, навпаки, завдяки цим графонам створюється стійке враження про безграмотність персонажу. Пояснення цієї обставини знаходимо у Ф. де Сосюра, який ще на початку століття відмічав, що «написане слово намагається витиснути в нашій свідомості вимовлене слово».

Ось чому від вимовленого слова в художньому діалозі вимагаємо відповідності до орфографічної норми, нехай навіть на шкоду орфоепічній точності. Ось чому всі графони, в яких нормативність звучання переважає над нормативністю написання, в свідомості читача стають міткою персонажу з низькою культурою мовлення [19]. Оказіональні графони (за винятком стандартизованих випадків) не повторюються. Кожний новий персонаж в кожній новій ситуації перекручує інші слова. Вони важливі не повторенням, а самим фактом своєї наявності. Тому й можна високо оцінити графон як засіб створення додаткової інформаційної ємності, зображувальній глибині твору та сили естетичного впливу на читача [19].

Друга група – рекурентні графони. Функції цього виду графону не розповсюджуються на характеристику співрозмовника і ситуації їх спілкування, а зосереджені тільки на індивідуалізації персонажу через постійні особливості його мовлення. Це, як правило, вимова, пов'язана з діалектною (територіальною) нормою чи дефектом мовлення – шепелявістю, заїканням, гаркавістю [6, с 10-17].

Отже, існує дві групи графона, як своєрідного образотворчого засобу. Це оказіональний графон, який пов'язаний з настроєм, емоційним станом під час розмови, віком персонажа і рекурентний графон, який відображає походження, соціальний статус, рівень освіти героя.

За структурними особливостями графонів, а саме кількістю компонентів, що входять до їх структури, виділяємо одно- та багатоконпонентні графони. Одноконпонентні графони складаються з одного слова, немаркованого або маркованого графічними засобами виділення тексту (курсивом, капіталізацією, тощо). Одноконпонентні графони можуть спотворюють фонетичну норму, а також

відображати акустичні особливості вимови з метою підсилення емоційного стану персонажів.

Багатокомпонентні графони складаються з двох і більше компонентів у межах одного слова, яке може бути поділене на склади за допомогою дефісації, або з кількох слів, об'єднаних дефісацією у словосполучення чи речення.

У багатокомпонентних графонах дефісація часто поєднується з іншими графічними засобами (апострофом, курсивом), створюючи авторські неологізми з новим лексичним та емоційним навантаженням – поєднання дефісації з графічним символом апострофа, що відображає усічену форму займенників; поєднання дефісації з капіталізацією, а також з графічним символом апострофа; поєднання дефісації з курсивом.

Багатокомпонентні графони спотворюють фонетичну норму, ритм мовлення, і, у такий спосіб, підсилюють мовленнєві особливості мовця і/або віддзеркалюють плин його думок у техніці «потоків свідомості».

В іншій термінології графони за своїм складом поділяють на інтеріорні та контактні [24, с.59]. Інтеріорні графони реалізуються у межах слова. Контактні графони утворюються на межі слів.

У функціональному плані вирізняють низку функцій, які виконує графон як стилістичний засіб у художньому тексті, серед яких: індивідуалізуюча, прагматична, емотивна, смислотвірна та уточнювальна.

Індивідуалізуюча функція полягає у тому, що графон привертає увагу читача до типових особливостей героя, виділяючи його з-поміж інших за характерними ознаками.

Графони виконують прагматичну функцію, яка полягає у приверненні уваги читача до важливих з погляду змісту текстових фрагментів [17;22;23]. Емотивна функція – вираження емоційного стану мовця. Смислотвірна функція – надання нового сенсу слова. Уточнювальна функція – уточнює, пояснює слово, фразу.

Хоча класифікації таких авторитетних лінгвістів як В. А. Кухаренко та А. Н. Мороховський і є досить детальними і різноплановими, все ж таки вони не звертають достатньої уваги на той факт, що деякі графони спотворюють лише написання слова, у той час як інші спотворюють як написання слова, так і його вимову. У своїй статті Іскоростенський пропонує власну класифікацію графонів за характером впливу спотворення на графічну та фонетично форму слова [15, с.139-143]. Він пропонує ділити графони на власне графічні, графо-фонетичні, граматичні та «нонсенсні» (пор. англійський термін «nonce-word»). Графічні графони спотворюють лише правопис, в той час як фонетична форма слова залишається правильною. Такі графони виникають у результаті незнання правил написання слова. Графо-фонетичні графони спотворюють як графічну, так і фонетичну форму слова. Такий тип графонів з'являється, коли мовець не знає як пишеться і вимовляється слово, бо він, наприклад, почув його вперше. Граматичні графони спотворюють граматичну форму слова і виникають у результаті незнання або нехтування мовцем граматичними правилами мови. «Нонсенсні» графони утворюються, коли слово є настільки графічно й фонетично спотвореним, що впізнати його дуже важко, або взагалі неможливо. Такі графони є переважно характерними для мовлення дітей, які лише вчаться правильно розмовляти, та розумово неповноцінних людей.

Вивчаючи таку фонографічну одиницю як графон, науковці використовували різні класифікації. Найбільш відомими у семантичному аспекті є графофонологічні, графоморфологічні, графосинтаксичні та графотекстуальні графони. За способом зміни графічної форми графони поділяються на буквені та небуквені. За типами буквених змін орфографічної норми розрізняють якісні та кількісні графони. За причиною відступу від мовної норми графони поділяються на внутрішньолінгвістичні та екстралінгвістичні, а за ступенем автентичності – на okazionalні та рекурентні. Графони за своїм складом поділяють на інтеріорні та контактні. За структурними особливостями графонів, а саме кількістю компонентів, що входять до їх структури, виділяємо одно- та багатоконпонентні графони.

У нашій роботі під час дослідження мовних одиниць спиратимемось на класифікацію запропоновану Іскоростеньським.

1.3 Стилiстичнi функцiї графона у тексті.

Стилiстична функцiя визначається як виразний потенцiал взаємодiї мовних засобiв в тексті, який забезпечує передачу поряд з предметно-логiчним змістом тексту, також закладену в ньому експресивну, емоцiйну, оцiнчну і естетичну інформацію.

Серед багатьох визначень стилістичних функцій найбільш вдалим є визначення англійського вченого М. Холлідея, який розуміє функцію як роль, яку ті, чи інші класи слів виконують в структурі одиниць більш високого рівня. Це досить широке визначення дозволяє включити в себе всі значення слова «функція», такі, як комунікативна, контактовстановлювальна, емотивна, волюнтативна, апелятивна.

Отже, стилістична функція – залежність між інформацією іншого роду і структурними елементами тексту.

Вичерпної класифікації стилістичних функцій немає, більшість авторів вирізняють характерологічну, дескриптивну, емотивну і оцінчну функції.

Розглядаючи стилістичну функцію мовних засобів в прагматичному аспекті, ми враховуємо емоції і відношення, які автор передає читачеві, вираження відношення мовця до співбесідника, до себе самого.

Стилiстичнi функцiї мови включають в себе більш конкретнi функцiї. Наприклад, iнтелектуально-комунікативна – показує розумовий рiвень героя, уміння спілкуватися. А прагматична – об'єднує в собі декілька функцій: емотивну (передає почуття персонажів), волюнтативну (виявлення волі), апелятивну (привертає увагу), контактно-встановлювальну, естетичну.

Ця класифікація функцій мови є повною, хоча існують і інші. До стилістичних функцій мови відносимо і графічні засоби, бо сприйняття літературного твору відбувається через читання, графічне оформлення має велике значення. Будь-яке

включення графічних засобів є поліфункціоналним, впливає на читача, привертає увагу.

Графічні засоби переважно спрямовані на передачу емоційного забарвлення і почуттів, які автор повідомляє читачеві, як спеціальне підсилення емоцій мовця, чи для показу підтексту.

Стилістичну функцію можуть виконувати і особливості орфографії.

Графічний прийом – порушення орфографічної однорідності тексту. За спостереженнями І. О. Дегтярьової: «Графічне оформлення тексту не є допоміжною і суто службовою складовою стилю. Окрім формальної функції (власне текстове оформлення), система графічних засобів пов'язана зі змістом і розширює семантику висловлювання додатковими конотаціями, емоційними відтінками [10].

Графічні особливості подачі мовленевого матеріалу досліджуються з різних сторін у роботах вітчизняних і закордонних лінгвістів: І. В. Арнольда, А. Капра, А. А. Реформатського, А. Н. Баранова, А. Г. Костецького, І. В. Петровського, М. В. Баламакової, Н. В. Месхішвілі, М. Ріффатера, І. П. Хэмпса, Р. Паркера, Є. Г. Різеля, Е. І. Шендельса, Д. Вахека та ін.

В. А. Кухаренко [18, с.11–17] докладно досліджувала стилістичні функції знаків пунктуації, показала роль графона – стилістично релевантного викривлення орфографічної норми, що відображає індивідуальні або діалектні порушення норми фонетичної. Розробила комплекс вправ на активізацію даної теми.

Робота А. І. Єфімова «Стилістика художньої мови» [12,с.100–107] присвячена дослідженню вузького аспекту даної теми. У ній докладно описані функції графона, які розглядаються на різних прикладах.

І. В. Арнольд [1,с.56–70] лише іноді згадує про застосування графічних засобів у сучасній літературі, але не дає при цьому ніякого аналізу.

Графон, як правило, є засобом поєднання, конденсації декількох змістових значень в одному мовному знакові- слові, яке в свою чергу тісно зв'язане за змістом з більш широким контекстом(цілого твору або його фрагментом).

Основні функції графона - видільно-актуалізуючі. В межах цієї функції графон виконує різноманітні окремі функції:

- підсилює авторську оцінку чи емоції;
- виділяє «чужі» слова, створює змістову багатоплановість слова;
- «прирощує зміст» і бере участь в створенні комічного ефекту;
- дозволяє «оголити» внутрішню форму слова, тим самим розставити змістові акценти; графічно фіксує індивідуально-промовляючі особливості мовця.

Мищенко вказує, що графон образний засіб, тому образна функція притаманна всім графонам. Він виділяє наступні функції:

- видільно-актуалізуючу;
- емоційно-оцінюючу;
- передачу мовленнєвих особливостей мовця;
- показ багатоплановості слова;
- привертання уваги читача;
- виділення в слові змісту важливого для автора;
- збуджуюча функція(в імперативній конструкції) [25; 211-216].

В художньому тексті графон виконує низку функцій: індивідуалізуючу, прагматичну, емотивну, смислотвірну, уточнювальну. Всі ці функції дають змогу всебічно розкрити образи персонажів твору.

1.3.1. Специфічні стилістичні функції графона. Графон на позначення мовлення людей з розумовими вадами.

Дослідження мовлення героїв художнього твору як головного конструктивного компонента образу персонажа у своїй характеристичній функції

має в сучасній філологічній науці різні вектори аналізу. Літературознавство вивчає мовленнєві характеристики персонажів як один з аспектів творення художнього образу. У лінгвістиці предметом вивчення на матеріалі усного мовлення людини й текстів художніх творів стають загальні, типологічні та специфічні особливості спілкування, тонкощі мовленнєвого етикету, виявляється специфіка мовлення різних соціальних груп тощо. Особливої актуальності набуває аналіз мовленнєвої характеристики особистості у романі американського прозаїка, вченого-філолога й бакалавра психології Деніела Кіза «Квіти для Елджернона», який входить у США до програми обов'язкового читання для середньої школи й виданий у понад 30 країнах світу.

Мовна діяльність людини – манера його мовлення, використовуваний словник, інтонація, риторичні прийоми, жести – створює певний образ цієї людини в оточенні. Цей образ позначається терміном «мовний паспорт особистості» [26, с. 41–43]. Близьким до цього поняття є визначення мовної особистості, яку, услід за Ю. Карауловим, розуміємо як «сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють створення і сприйняття ним мовних творів (текстів), що розрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності, певною цільовою спрямованістю». У моделі мовної особистості дослідник виділяє три рівні: вербально-семантичний, лінгво-когнітивний та мотиваційний. Вербально-семантичний рівень є нульовим, а на перший план висуваються інтелектуальні характеристики мовної особистості, що є актуальним в контексті нашої розвідки. При цьому звертається увага на вміння правильно використовувати вербальні засоби відповідно до норм соціальної диференціації і варіативності.

Проблему аномалій у мові у своїй повноті окреслила Н. Арутюнова: «позначити послідовність дії відхилень від норми, яка бере свій початок у сфері сприйняття світу, що постачає дані для комунікації, проходить через сферу спілкування, відкладається в лексичній, словотвірній та синтаксичній семантиці й завершується в словесній творчості» [3, с. 8]. У процесі творення словесно-художнього образу значне місце сучасними письменниками відводиться штучній,

навмисній помилці як виду мовної гри, яка допомагає привернути увагу читача до вираження авторських інтенцій і якій приділено значну увагу в сучасних лінгвістичних дослідженнях[5]. Основними каузаторами виникнення мовно-комунікативних девіацій є незнання кодифікованих норм літературної мови, зумовлене рівнем інтелектуального розвитку людини. Д. Кіз навмисне робить стилістичні, граматичні та пунктуаційні помилки в тексті щоденника Чарлі Гордона, щоб показати нерозвиненість героя, а емоції описує якомога простіше, що виражається за допомогою спеціального добору мовних засобів.

Графічно зафіксовані мовленнєві аномалії: є складним явищем.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Досліджуючи дану проблему, ми зрозуміли, що будь-яке мовне явище може стати фактом мови художньої літератури. Одним з явищ, які показують реалістичність подій є графон. Він широко застосовується в англійській художній мові і творах англійських і американських письменників XIX-XX століття.

Графони є різними за формою відображення мови і за функціональними навантаженнями. На вибір графона в літературному творі впливає територіальне і соціальне походження персонажа і інші обставини.

Отже, графон – це стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографії. В англійських текстах є декілька підходів до визначення графона: дифузний, диференційний, лінгвосинергетичний.

За способом зміни графічної форми графони поділяють на буквенні і небуквенні.

За структурними особливостями графони можна поділити на однокомпонентні та багатоконпонентні.

За своїм складом фонографічні засоби поділяються на інтеріорні та контактні.

За ступенем автентичності графони поділяються на оказіональні (передають настрій, емоційний стан, вік) та рекурентні (індивідуалізують персонажа, вказують його походження, соціальний статус, рівень освіти).

Найбільш відомими у семантичному аспекті є графони: графофонологічні, графоморфологічні, графосинтаксичні, графотекстуальні.

Вичерпної класифікації стилістичних функцій немає, більшість авторів вирізняють характерологічну, дескриптивну, емотивну і оціночну функції. Досліджуючи графони, ми виявили, що в художньому тексті вони мають важливе значення. Основною функцією графона є створення достовірного образу персонажа. Це поняття включає в себе такі функції: індивідуалізуючу (автор привертає увагу до особистості головного героя); прагматичну (зосереджує увагу на важливих моментах

тексту); емотивну (виражає емоційний стан); смислотвірну (надає нового сенсу словам); уточнювальна (пояснює слова, фрази).

Графони також виконують специфічні стилістичні функції. Однією з таких є передача мовленнєвих аномалій. В творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона», що слугує матеріалом нашого дослідження, графон використовується для відтворення особливостей мови персонажів з розумовими вадами, розкриває спосіб життя героя, його емоційний стан.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРАФІЧНО-СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ НА ОСНОВІ АМЕРИКАНСЬКОГО НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОГО ТВОРУ КІЗА ДЕНІЕЛА «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА»

2.1 Тема, ідея та основні проблеми твору

Деніел Кіз довго виношував ідею створення оповідання. В 1945 році, під час поїздки на метро до Нью-Йоркського університету, він міркував, що його навчання на медичній спеціальності суперечить бажанню писати. «Моя освіта вбиває клин між мною і людьми, яких я люблю.» [31, с.16] Потім він задавався питанням: «Що сталося б, якщо можна було б збільшити інтелект людини?» Отож, фундамент було закладено. Згадка про препарування мишей в університеті надихнула на створення персонажа – миші Елджернона. Ім'я Елджернон – від поета Елджернона Свінбарна, бо вважав його досить незвичайним. В книзі Кіза є складний символічний пласт: імена її головних героїв – розумово-відсталого генія Чарлі і мишеняти Елджернона – збігаються з іменами англійського поета Елджернона Чарльза Свінберна. За порядком першим об'єктом експерименту вчених по штучному форсуванню інтелектуального розвитку стало мишеня, другим – Чарлі. Свінберн не був людиною з обмеженими можливостями, але, як і Чарлі, в віці 30 років набув слави генія, не справився з відповідальністю, що лягла на його плечі і страждав від нервових нападів. Співставляючи творчість Свінберна з творчістю Кіза, можна помітити, що в поезії англійця часто звучать квіткові мотиви: в тому числі він є автором вірша «Ave Atque Vale» пам'яті Шарля Бодлера і в якості епіграфа до цього вірша використовує цитату з бодлерівських «Квітів зла». Цікаво також, що в кінці життя, в результаті хвороби, Бодлер втратив свої розумові здібності, а його ім'я – «Шарль» – фактично дублюється англійською «Чарлі». Прототипами образів Немура і Штрауса в книзі стали професори в яких він вивчав психоаналіз. У 1957 році Кіз працював вчителем в класі для особливих дітей. Одного дня учень сказав йому «Я знаю, що це клас для дурників, і я хочу запитати Вас: якщо я постараюсь і до кінця семестру стану розумним, Ви переведете мене в звичайний клас? Я хочу бути розумним»[31, с.97]. Питання учня переслідувало Кіза і змусило задуматись. У наступному році, коли редактор науково-фантастичного журналу «Galaxy» зателефонував і попросив Кіза

написати оповідання, він пригадав свої роздуми під час подорожей поїздом декілька років тому, і елементи історії почали ставати на свої місця. Коли редактор захотів змінити кінець історії на щасливий, Кіз відмовився, і натомість продав свою історію Журналу Фентезі та Наукової фантастики. Історія була успішною, і наступного року в 1960-му Деніел Кіз отримував премію «Х'юго» (одна з найвищих відзнак наукової фантастики) за найкращу науково-фантастичну повість року.

Квіти для Елджернона розповідають історію про, розумово відсталого, з м'яким характером 32-річного чоловіка на ім'я Чарлі Гордон. Роман написаний від першої особи у вигляді щоденника, де герой звітує про свій прогрес. Чарлі відчайдушно хоче стати розумнішим, тому він зрадив тому, що два вчені захотіли використати його для дослідів в якості піддослідного кролика, щоб випробувати свою техніку для підвищення інтелекту. Доктор Штраус та професор Немур експериментували лише над однією мишею – Елджерноном. До оперативного втручання, Чарлі програвав інтелектуальне змагання миші, а після, – легко справляється з лабіринтом, залишаючи Елджернона позаду. Згодом він покидає роботу прибиральника в пекарні, щоб розпочати нове життя. Оскільки інтелект Чарлі зростає, його звіти про успіхи стають все більш витонченими, з правильним правописом та синтаксисом та глибокими думками.

Після операції Чарлі й справді стає розумним. Він спілкується із відомими науковцями, багато читає, точніше кажучи, годинами сидить у бібліотеці:

«My studies are going well. The university library is my second home now. They've had to get me a private room because it takes me only a second to absorb the printed page...». [60]

Але він просто перестає бути людиною. Чарлі стає схожим на машину, яка швидко обчислює складні приклади, формулює стилістично правильні речення. Він перетворюється на агресивного молодика, який ставить усе під сумнів і має на все свою скептичну думку.

Окрім підвищення розумового інтелекту, в Чарлі зростає емоційний інтелект, він дізнається, що чоловіки, з якими він працював в пекарні і вважав своїми

друзями, знущалися над ним. Після операції Чарлі постійно повертається думками у дитинство. Він пригадує маму, батька, сестру, школу:

«He'll have to go to a special school. Put him into the Warren State Home and Training School. We can't have him here." Dad was pulling Mom out of the principal's office, and she was shouting and crying too. I didn't see her face, but her big red teardrops kept splashing down on me...» [44].

Його хвилює: чому мама вирішила його позбутися? Чому боялася сестра? Чому не захистив батько, хоча й намагався? Чарлі грузне у болісних роздумах. Все ускладнює самотність. Він не може зізнатися у цьому бодай одній живій людині, адже, по-суті, немає кому. Але він вірить у те, що мама його любила, просто їй забракло сил стерпіти випробування сином. Чарлі закохується і починає зустрічатись з Еліс Кінніан, його колишньою вчителькою вечірньої школи в Центрі для розумово відсталих дорослих. Раніше він щиро кохав міс Кінніан. Вона допомагала йому навчатися, підтримувала й надихала. Простий і щирий хлопець припав і їй до душі. щось вабило її у його безпосередності. Однак після блискавичного «переродження» вона починає його дратувати. Міс Кінніан уже не така приваблива й цікава для нього, адже часом вона не знає відповідає на такі «прості» питання. Нового розумного Чарлі це дивує. І він відчуває, що між ними виростає стіна непорозуміння. Раніше вони не могли бути разом, бо тупим був він, тепер тупою стала вона.

Врешті-решт, Чарлі стає навіть розумнішим, ніж вчені, які «створили» його, із Чарлі перестають спілкуватися колишні друзі і навіть містер Доннер. Він більше нікому не потрібен. Хлопця ця обставина дивує. Невже блискавичний розум «відбирає» друзів, а не «додає»? Невже люди не хочуть спілкуватися із інтелектуально розвиненою людиною? Як виявляється, ні. Ніхто не хоче мати друга розумнішого аніж він сам. З цим потужним інтелектом він розуміє, що експеримент закінчиться крахом, бо в механізмі змін мозкової діяльності була закладена помилка, яка робила зворотну регресію розумової діяльності. До кінця книги Чарлі спостерігає, як інтелект Елджернона швидко знижується, і він знає, що така ж доля чекає на нього. Елджернон в кінцевому рахунку вмирає, і Чарлі ховає мишу в себе

на задньому дворі. Незважаючи на свої намагання зберегти хоч частинку отриманих знань, він зрештою стає таким же, як і раніше. Його звіти стають більш бідними, він знову забуває пунктуацію і граматику.

Чарлі знову став Чарлі з пекарні. Він забув усе, що знав, і всіх, кого встиг полюбити. Але він не шкодує, бо сповна використав свій шанс...

Роман доволі простий, але через нього проходить багато ідей:

- З ростом інтелекту Чарлі все сильніше відчужується від людей. Йому постійно говорять, що колись він був добрішим, мав багато друзів. Але він прекрасно розуміє, яка ціна цієї «дружби». Вона в тому, що Чарлі притягував до себе людей тільки тому, що був вічним хлопчиком для биття і клоуном, легкою здобиччю для постійних знущань оточуючих. Ця «соціальність» була тим самим відчуженням тільки не зрозумілим для розумово відсталої людини, після операції Чарлі це зрозумів.

- У романі постійно підкреслюється емоційне відставання Чарлі від розумового. Інтелект можна підняти, закрившись в бібліотеці з книгами. А чуттєва сторона людини розвивається в постійному спілкуванні з людьми. Операція підвищила інтелект героя, а навички міжособистісних відносин так і залишились на рівні розвитку дитини і ніяка операція не могла цьому допомогти. Це добре видно в спілкуванні Чарлі з жінками, він не може побудувати нормальних відносин.

Через весь роман проходить основна ідея. Хоча в деякій мірі Чарлі віддалився від людей, але при цьому він став до них ще ближчим. Якщо раніше його близькість до людей була подібна на близькість мавпи в зоопарку до відвідувачів, то після операції всі стали відноситися до нього, як до людини, а не іграшки для насмішок. Нехай до суперечливої людини, не завжди приємної для оточуючих, але все-таки людини. Своєю науковою діяльністю він робив для людства більше користі ніж тоді, коли веселив юрби роззяв.

Цей роман показує злет і падіння людського духу, змушує задуматися про те, на скільки велика роль розуму в людини, на скільки рівень його інтелектуального розвитку перетворює особистість і кардинально змінює відносини з людьми.

Роман був добре сприйнятий читачами, після опублікування, і продовжує отримувати хороші відгуки до цього дня. Критики прокоментували незвичайну здатність Кіза торкатися сердець і розуму читачів. «Чарлі безнадійно знає про те, що йому судилося закінчити в будинку для розумово відсталих, ідіот, який знає, що він ідіот це болісно, і містер Кіз має технічне оснащення, щоб ми не здригались від болю». Багато критиків прокоментували ефективне використання звітів про прогрес зі щоденника, щоб розповісти історію. «Одкровення сильних сподівань і мрій Чарлі через його трудомісткий «звіт про прогрес» працює так добре, тому що прогрес виявляється в правописі, граматиці та виборі слів, а також у тому, що він хоче записати про своє життя» [32].

Критики також торкнулися етичних і моральних тем, які висвітлила книга. Один з них підкреслив важкий уроків, який Чарлі довелося засвоїти: «посилення інтелекту – не є ключем до позитивних соціальних взаємодій, до щастя або до спокою» [30]. Цей рецензент також вказав, наскільки ближче ми до реальності книги: «Що було науковою фантастикою в 1959 році, це наука тепер. Те, що здавалося надуманим п'ятдесят років тому, здається цілком правдоподібним сьогодні в наступаючу епоху генної інженерії»[30].

Популярність цієї історії є свідченням чудової здатності Деніела Кіза розповідати. Кіз не міг забути учня, який сказав йому: «Я хочу бути розумним». Точно так само, читач не може забути сумну історію про трансформацію людини від розумово відсталої до розумної і навпаки. «Anyway I bet Im the frist dumb persen in the world who found out some thing inportent for sience. I did somthing but I dont remembir what.» [198].

Історія «не такого Чарлі» вчить нас, що люди з розумовими відхиленнями або фізичними вадами можуть бути більш людяними, ніж здорові, на перший погляд, «Homo sapiens». А ще вона доводить: усі мають право на життя, повагу, любов і розуміння. Усі і кожен.

Деніел Кіз створив особливий роман, у ньому присутнє допущення наукового відкриття, неіснуючого в реальності. Це науково-фантастичний роман. Враховуючи

специфічність сюжету, розвиток особистості на визначеному життєвому етапі можна сказати, що роман не тільки науково-фантастичний, але і біографічний.

Цікаво, що спочатку, в процесі написання роботи Д.Кіз вів оповідь від третьої особи. І тільки потім змінив на розповідь від першої особи, надаючи перевагу автобіографічності. Це можна пояснити різницею в сприйнятті:

В першому випадку читач сміється над Чарлі, а в другому – з Чарлі. Д. Кіз бачив, як люди сміються над розумово відсталими людьми, спостерігаючи за їх помилками і хотів викликати у читача зовсім інше почуття – симпатію і співчуття. Єдиним правильним способом розповісти історію – розповісти її від імені Чарлі.

До художньої автобіографічної літератури крім автобіографії можна віднести так звані «тексти спогадів», тобто різні за жанровою формою, такі як: щоденник, епістолярний роман, есе, мемуари. В таких текстах присутня спільна риса – оповідач говорить про себе, що він сам бачив і пережив.

Щоденник – «Це періодично поповнюваний текст, який складається з фрагментів з вказаною датою до кожного запису» [20,с. 232].

Але написання історії в вигляді щоденника, особливо на початку і в кінці, не було можливим через розумову відсталість Чарлі. Через це Кізу довелось бути першовідкривачем і ввести свій термін звіт (report), який найближчий до форми щоденника, але передбачає поштовх зверху необхідний для відповідності сюжету.

Жанрова форма роману – щоденник зумовлює деякі особливості образу головного героя: послідовність, порційність викладу, поєднання з хвилюваннями персонажа, переосмислення того, що відбувається, справляє безпосередній вплив на його мову, впливає на суб'єктивність і емоційність його письмових висловів.

У романі немає опису зовнішнього вигляду, одягу, фігури Чарлі. Цей факт пояснює психологічність цього роману. Автору важливіше показати внутрішній світ героя, конфлікт між особою і суспільством, ніж його зовнішність. На відсутність опису зовнішності впливає той факт, що Чарлі є представником групи розумово відсталих людей і автору нема необхідності показувати його індивідуальність.

Розвиток особистості Чарлі Гордона пов'язаний з часовим простором. Розповідь починається в березні і закінчується в листопаді. Весною проходить

операція Чарлі, розвиток його інтелекту, знайомство з новим світом; літом розвиток інтелекту досягає свого апогею. Чарлі перевершує своїх «творців», в останній день літа він пише звіт про невдалий експеримент, восени відбувається регресія, розумові здібності Чарлі згасають. Автор залишає фінал книги відкритим, попереду – зима, що передбачає наступне погіршення стану Чарлі.

Цікаво, що період розповіді охоплює 9 місяців – час народження нового життя. Час, за який вчені могли створити нову людину, але експеримент провалився. Дев'ять місяців, народження нового життя – ще один доказ того, що не розвивався колишній Чарлі, а народжувалась нова людина, що Д.Кіз не вважав прийнятним.

Категорія простору помагає розкрити образ Чарлі своєю різкою зміною. Д. Кіз детально описує постійне житло і місця роботи інших персонажів, але не дає таку стабільність Чарлі. Його улюблене місце – пекарня, світла, суха і тепла.

Для того, щоб показати одну з основних рис персонажа – дитячість і інфантильність автор використовує художню деталь - золотий ланцюжок, при цьому він якби «відсторонюється», показуючи любов Чарлі до яскравого і золотого. Це додаткова інформація для читача. За золотим ланцюжком читач починає бачити Чарлі-безтурботного, Чарлі-дитину.

Однією з особливостей цього твору є мова персонажа. Хворий на недоумство Чарлі Гордон пройшов увесь шлях від розумово відсталого людини до справжнього генія і назад. Його страждання, смуток, радість та усвідомлення власної безпорадності автор подає від імені самого героя, надаючи їм літературного виразу, прямо пропорційного розумовому стану людини, що підвергнули експериментальній операції на підвищення IQ.

Таким чином, характерними рисами авторського стилю Д. Кіза ми можемо вказати на його експериментування із літературною формою та стилістичними засобами, композиційну вивіреність та продуманість творів, глибокий психологізм у зображенні персонажів.

2.2. Види графонів.

У теоретичній частині нашої роботи ми досліджували види графонів. Існує багато класифікацій фонографічних засобів, але в практичному дослідженні ми

будемо опиратися на класифікацію Іскоростенського. Він поділяє графони на: графічні, графо-фонетичні, граматичні, «нонсенсні».

У своїй роботі ми не можемо обійтись без літературного аналізу твору, без його допомоги неможливо зрозуміти ідею твору, її інтерпретацію, а отже і мету використання фонографічних прийомів.

Виділяємо такі групи графонів:

У своєму дослідженні основних стилістичних функцій графона на позначення особливостей мовлення головного героя роману «Квіти для Елджернона» ми спираємося на запропоновану А.В. Зорницьким та М.А. Іскоростенським класифікацію графонів, яка, зокрема, враховує характер впливу спотворення на графічну та фонетично форму слова. Графони поділяються на власне графічні, графо-фонетичні, граматичні та «нонсенсні» (пор. англійський термін «nonse-word»).

Графічні графони. Графічні графони спотворюють лише правопис, у той час як фонетична форма слова залишається правильною, наприклад:

- Випущення німого голосного -e в кінці і середині слова:

I hope they use me *becaus* [because] Miss Kinnian says mabe they can make me smart [33, с.1 тут і надалі посилання на сторінки твору Кіза]. Dr Strauss says to rite a lot *evrything* [everything] I think and *evrything* that happins to me but I cant think *anymor* [anymore] because I have nothing to rite so I will close for today... yrs truly Charlie Gordon [1]. Boy woud that be *somthing* [something] [14]. Burt comes in to see me evry day to rite down all the things like my tempertur and my blud *preshur* [pressure] and the other things about me [9]. She says mabe I better prey to god to ask him to *forgiv* [forgive] what they done to me [10]. But it cant be only that because I dint have no *chees* [cheese] this week. Joe Carp from the bakery brot me a *chokilat* [chocolate] cake from Mr Donner and the folks at the bakery and they hope I get better soon [8]. I got scared of saying *somthing* [something] wrong to *somebody* [somebody] so I startid to go home [16]. A man came up to the tabel all in wite and with a wite cloth on his face like in TV shows and rubber *glovs* [gloves] and he said rilax Charlie its me Dr Strauss [9]. I forget things and even when I rite them in my *notbook* [notebook] sometimes I cant reed my own riting

and its very hard [13]. Becaus – because, evrything – everything, anymore – anymore, somthing – something, preshur – pressure, forgiv – forgive, chees – cheese, chokilat – chocolate, somthing – something, somebody – somebody, glovs – gloves, notbook – notebook.

- У той же час використання голосного -е там, де він не використовується: I want you to understand this *mite* [might] fale and then nothing woud happen at all [7]. Then Dr Strauss said Charlie even if this fales your making a *grate* [great] contribyushun to sience [7]. And they get all excited like their gonna have a *fite* [fight]so Mr Donner got to come in and tell them to get back to baking or theyll all get canned union or no union [10]. Dr Strauss says that so far Algernon looks like he mite be smart permanint and he says thats a good *sine* [sign] becaus we both had the same kind of operashun [14]. Your Uncle Herman god rest his *sole* [soul] was my best frend [14]. How am I gonna work in the daytime if that thing keeps waking me up at *nite* [night] [16]. Mite – might, grate – great, fite – fight, sine – sign, sole – soul, nite – night.

- Випущення німих приголосних в буквосполученнях –wr, –wh, –kn, –mb:

Dr Strauss says I shoud *rite* [write] down what I think and remembir and evrey thing that happins to me from now on [1]. Gimpy hollers at me all the time when I do something *rong* [wrong], but he reely likes me because hes my frend [4]. All he had was those *wite* [white] cards [2]. First he ran down one long row and then when he saw he couldnt go no more he came back where he startid from and he just stood there a minit wiggeling his *wiskers* [whiskers] [5]. They maid me get out of the bed and on another bed that has *weels* [wheels] on it and they rolld me out of the room and down the hall to the door that says sergery [9]. Prof Nemur skratchd his head and rubbd his nose with his *thum* [thumb] and said mabye your rite [7]. I wish I *new* [knew] some fancy things alredy [10]. Rite – write, rong – wrong, wite – white, wiskers – whiskers, weels – wheels, thum – thumb.

- Випущення або додавання подвоєних приголосних і голосних:

She said that dont make a *difrence* [difference] because this test is something else [4]. I got a pictur in my *walet* [wallet]of me and Norma with Uncle Herman who got me the job to be janiter at Donners bakery before he dyed [4]. It had a funny *smel* [smell] like old garbidge [5]. And Burt took out his clock and lifted up a *slidding* [sliding]door and

said lets go Algernon and the mouse sniffd 2 or 3 times and startid to run [5]. She said if you come back *tomorow* [tomorrow] and rejister I will start to teach you how to read [7]. He says theripy *sesions* [sessions] is like when you feel bad you talk to make it better [17]. She said I have confidense in you Charlie the way you *strugled* [struggled] so much to reed and rite better then all the others [20]. He's smart and *figgers* [figures] out all kinds of things so he can have a house and food and hes a good swimmer [20]. But I think their must be somebody else on the island because theres a picture of him with his funny *umbrella* [umbrella] looking at footprints [20]. Difrence – difference, walet – wallet, smel – smell, slidding – sliding, tomorow – tomorrow, sesions – sessions, strugled – struggled, figgers out – figures out, umbrella – umbrella.

- Випущення голосного -e в закінченні -ed у дієслів в минулому часі:

And a nice man was in one of the rooms and he had some wite cards with ink *spilld* [spilled] all over them [2]. Dr Strauss *askd* [asked] me how come you went to the Beekman School all by yourself Charlie [3]. I thot that was a easy test but when I got up to go Burt *stoppd* [stopped] me and said now sit down Charlie we are not thru yet [2]. Then prof Nemur said remembir he will be the first human beeing ever to have his intelijence *increesd* [increesed]by sergery [7]. He tolld me the ink on the card was *calld* [called] inkblot [2]. I dont think I *passd* [passed] the raw shok test [3]. Spilld – spilled, askd – asked, stoppd – stopped, increesd – increased, calld – called, passd – passed.

- Випущення букв, що позначають приголосні звуки:

So I tolld him it was a very nice pictur of ink with pritty points all around the *eges* [edges] but he shaked his head so that wasnt it neither [2]. He explained me it was a raw *shok* [shock] test [3]. I *dint* [didn't] get all the werds and they were talking to fast but it sounded like Dr Strauss and Burt was on my side and Prof Nemur wasnt [7]. I dont *no* [know] what sience is but they all keep saying it so mabye its something that helps you have good luk [8]. The skinny nerse who *wached* [watched] me riting says I spelld PROGRESS rong and she tolld me how to spell it and REPORT to and MARCH [8]. Eges – edges, shok – shock, dint – didn't, no – know, wached – watched.

- Перестановка букв місцями:

I dint see my mother or father or my *littel* [little]sister Norma for a long long long time [3]. I cload my eyes for a long time to pretend and then I said I pretend a *bottel* [bottle]of ink spilld all over a wite card [3]. I couldnt werk the *puzzels* [puzzles] so good because it was all broke and the pieces couldnt fit in the holes[4]. Then I'll be *abel* [able] to reed better and spell the werds good and know lots of things and be like other pepul [8]. And what about Adem and *Eev* [Eve] and the sin with the tree of nowlege and eating the appel and the fall [10]. Little – little, bottle – bottle, puzzels – puzzels , abel – able, Eev – Eve.

- Заміщення одного голосного / приголосного на інший:

I am 32 yeres old and next *munth* [month] is my birthday [1]. I *werk* [work] in Dormers bakery where Mr Donner gives me 11 *dollers* [dollars] a week and bred or cake if I want [1]. I think he got *skared* [scared] when I did that [7]. Miss Kinnian comes to see me at the *collidge* [college] too [12]. Munth – month, werk – work, dollers – dollars, skared – scared, collidge – college.

- Випущення диграфа -gh і триграфа ght:

I was very skared even tho [though] I got my rabbits foot in my pockit because when I was a kid I always faled tests in school and I spilld ink to [2]. I thot [thought] that was a easy test but when I got up to go Burt stoppd me and said now sit down Charlie we are not thru [through] yet [2]. He shaked his head so that wasnt rite [right] eather [3]. I laffd [laughed] [4]. Joe Carp from the bakery brot [brought]me a chokilat cake from Mr Donner and the folks at the bakery and they hope I get better soon [8]. It was the nerse and Burt and I said whats the matter why dont you put on the lites [lights]and when are they gonna operate [9]. And they get all excited like their gonna have a fite [fight] so Mr Donner got to come in and tell them to get back to baking or theyll all get canned union or no union [10]. Tho – though, thot – thought, thru-through, rite – right, laffd – laughed, brot – brought, lites – lights, fite –fight.

-Випущення голосних букв -e, -a, -o, -i, -u у диграфах: I tolld dr Strauss and perfesser Nemur I cant rite good but he says it dont matter he says I *shud* [should] rite just

like I talk and like I rite compushishens in Miss Kinnians class at the beekmin collidge center for retarded adults where I go to lern 3 times a week on my time off [1]. My name is Charlie Gordon I werk in Dormers bakery where Mr Donner gives me 11 dollers a week and *bred* [bread] or cake if I want [1]. I thot he *ment* [meant] like where they made the chooing gum but now I think its puzzels and games because thats what we did [4]. I askd Mr Donner if I coud *lern* [learn] to be an aprentise baker like Ernie [15]. Shud – should, bred – bread, ment – meant, lern - learn.

Графо-фонетичні графони. Графо-фонетичні графони спотворюють як графічну, так і фонетичну форму слова:

- Перестановка букв місцями: I hope they use me becaus Miss Kinnian says *mabye* [maybe] they can make me smart [1]. *Mabey* [maybe ['merbi]] they woudnt send me away no more if they see how smart I am [11]. I tolld dr Strauss and *perfesser* [professor [prə'fɛsər]] Nemur I cant rite good but he says it dont matter he says I shud rite just like I talk and like I rite compushishens in Miss Kinnians class at the beekmin collidge center for retarded adults where I go to lern 3 times a week on my time off [1]. What happind is I went to Prof Nemurs office on my lunch time like they said and his *secertery* [secretary['sɛkrə,təri]] took me to a place that said psych dept on the door with a long hall and alot of littel rooms with onley a desk and chares [2]. I dont know the *frist* [first [fɜrst]] 2 werds but I know what test means[4]. First he ran down one long row and then when he saw he coundt go no more he came back where he startid from and he just stood there a minit wiggeling [wiggling ['wɪgəlɪŋ]] his wiskers [5]. She fixd up the *flowres* [flowers [flaʊərz]] on my *tabel* [table ['teɪbəl]] and put evrything nice and neet not messd up like I made it. [8]. And what about Adem and Eev and the sin with the tree of nowlege and eating the *appel* [apple ['æpəl]] and the fall [10]. And Mr Donner patted me on the shoulder and says Charlie how old are you. I told him 32 years going on 33 my next *brithday* [birthday [bɜrθ,deɪ]] [14].

Mabye / mabey – maybe, perfesser – professor, secertery – secretary, frist – first, wiggeling – wiggling, flowres – flowers, tabel – table, appel – apple, brithday – birthday.

- Заміщення одного голосного / приголосного на інший: I dont no why but he says its *importint* [important] so they will see if they can use me [1]. He had a wite coat like a docter but I dont think. he was no docter because he dint tell me to *opin* [open] my mouth and say ah [2]. I *fergot* [forgot] his last name because I dont remembir so good [2]. He sed sit down Charlie and make yourself *cunfortible* [comfortable] and *rilax* [relax] [2]. If that *happins* [happens] we will have to send you bak to the Warren state home to live [7].

Opin – open, importint – important, fergot – forgot, cunfortible – comfortable, rilax – relax, happins – happens.

- Випущення букв, що позначають приголосний звук: I got my rabits foot and my *luky* [lucky] penny and my horshoe [7]. I coud *probaly* [probably] do that amazed faster then a *reglar* [regular] mouse [14]. I dont know what sience is *exept* [except] Im helping it with this experimint [16]. Then the second time I lost because I got so *exited* [excited][19]. P.S. please if you get a chanse put some flown on Algernons grave in the bak yard [198]. Luky – lucky, probaly – probably, reglar – regular, exept – except, exited – excited.

-Випущення голосних букв -e, -a, -o, -i, -u у диграфах: I think I faled [failed] it and I think mabye now they wont use me [2].What happind is I went to Prof Nemurs office on my lunch time like they said and his secertery took me to a place that said psych dept on the door with a long hall and alot of littel rooms with onley a desk and chares [chairs] [2].Then I said if I had my eye glassis I coud probaly see better I usully [usually] only ware my eyeglassis in the movies or to watch TV but I sed maybe they will help me see the picturs in the ink [2]. I asked him if other pepul [people] saw things in the ink and he sed yes they imagen picturs in the inkblot [2]. So I breethed deep and then I gess [guess] I was very tired becase I went to sleep [9]. Then Miss Kinnian came to see me and she brout me some magizenes to reed, and she lookd kind of nervus [nervous] and skared [8]. And he said that meens Im doing somthing grate for sience and I'll be famus [famous] and my name will go down in the books. [8] They got to keep reckerds about what happins so they can do it agen [again] when they want to [9]. While their werking they start talking

about things like about god or about the truble [trouble] with all the mony the presedint is spending or about the ripublicans and demicrats [10]. Faled – failed, chares – chairs, usully – usually, pepul – people, gess – guess, nervus – nervous, famus – famous, agen – again, truble – trouble.

Граматичні графони. Граматичні графони спотворюють граматичну форму слова і виникають у результаті незнання або нехтування мовцем граматичними правилами мови:

- Неправильне вживання форми дієслова минулого часу. За способом утворення форм минулого неозначеного часу (Past Indefinite Tense) і дієприкметника минулого часу (Past Participle) всі дієслова поділяються на правильні і неправильні. Правильні дієслова (Regular Verbs) мають одну основну форму – інфінітив – і утворюють минулий неозначений час і дієприкметник минулого часу додаванням закінчення -ed (вимовляється [d], [t], [ɪd]) до основи інфінітива (до інфінітива без частки to). Неправильні дієслова (Irregular Verbs) мають три основні форми – інфінітив, минулий неозначений час і дієприкметник минулого часу. Форми минулого неозначеного часу і дієприкметника минулого часу неправильних дієслів утворюються не за допомогою закінчення -ed, а різними іншими способами: чергуванням голосних кореня, чергуванням голосних і додаванням закінчення -n або -en у формі дієприкметника минулого часу, додаванням закінчення -t або -d у формі минулого неозначеного часу і дієприкметника минулого часу без зміни або із зміною кореневої голосної і кінцевої приголосної інфінітива, без будь-якої зміни основи інфінітива (незмінні дієслова), від різних коренів, різними змішаними способами. Чарлі не має уявлення про неправильні дієслова, тому утворює минулий час додаванням до дієслова закінчення «-ed», як це відбувається з правильними дієсловами: I dint understand about it but I remembir Dr Strauss said do anything the testor *telld* [told] me even if it dont make no sense because thats testing [2]. I *holded* [held] the card up close and then far away [2]. So I tolld him it was a very nice pictur of ink with pritty points all around the eges but he *shaked* [shook] his head so that wasnt it neither [2]. Then I *drawed* [drew] some picturs for her but I dont drawer so good [4]. I never even

knowed [known] I had that [6]. Im very strong and I always do good and beside I got my luky rabbits foot and *I never breakd* [I have never broken] a mhrir in my life [7].

I always *feeled* [felt] bad when Norma got slappd for being meen to me [20].

Told – telled, held – holded, shook – shaked, drew – drawed, known – knowed, breaked – (broke, broken), felt – feeled.

- Подвійне заперечення. За правилами англійської мови використовується лише одне заперечення. У неформальній англійській нерідко зустрічаються речення з подвійним запереченням для посилення висловлення. Проте такі форми вважаються граматично неправильними і їх використання не рекомендується. У наведених прикладах автор застосовує подвійне заперечення як прийом, мета якого передати неграмотність Чарлі:

I dint see nothing [I saw nothing] in the ink but Burt sed there was picturs there. *I coudnt see no* picturs [could see no pictures][2]. So I tolld him it was a very nice pictur of ink with pritty points all around the eges but he shaked his head so that *wasnt it neither* [neither was it][2]. I dint know what he was gonna do and I was holding on tite to the chair like sometimes when I go to a dentist onley Burt *aint no dentist neither* [isn't a dentist either] but he kept telling me to rilax and that gets me skared because it always means its gonna hert [2]. I thot it was like a pet store but their *wasnt no* [were no]customers [5]. I askd her where was Hilda and she said Hilda *wasnt werking* in that part of the hospitol *no more* [anymore] [11]. They like me and they *never did anything* that wasnt nice [they did everything that was nice] [22]. Dad said she *wasnt sick or nothing* [something] but she went to the hospital to bring me back a baby sister or a brother [22].

- Вживання прикметника замість прислівника: «Prof Nemur says if *it werks good* [well] and its perminent they will make other pepul like me smart also»[8]. I asked Prof Nemur when I can go back to Miss Kinnians class at the adult center and he said soon Miss Kinnian will come to the collidge testing center *to teach me speshul* [specially] [16].

- Неправильне утворення ступенів порівняння. В англійській мові є три способи утворення ступенів порівняння : простий, складний та винятки. Кожен з способів має три ступені порівняння - звичайний (Positive Degree), вищий

(Comparative Degree) та найвищий (Superlative Degree). У наведеному прикладі головний герой в найвищому ступені робить помилку, це пояснюється тим, що він не знає винятків і утворює порівняння синтетичним (простим) способом: He said Miss Kinnian tolld him I was her *bestist* [best] pupil in the Beekman School for retarded adults and I tryed the hardist becaus I reely wantd to lern I wantid it more even then pepul who are smarter even then me [3].

- Неправильне утворення множини іменників. Головний герой не знає, що існують винятки утворення множини іменників. У даному прикладі множина утворюється зміною кореневого голосного, Чарлі ж за відомим йому правилом, яке застосовується до більшості іменників, додає закінчення «-s»:

We went up to the 5th floor to another room with lots of cages and animils they had monkys and some *mouses* [mice][5].

- Використання неозначеного артикля «а» в поєднанні з іменником, що починається на голосний. Неозначений артикль а (an) походить від числівника one і використовується, як правило, з іменником в однині, що позначає обчислювані предмети. Неозначений артикль у формі літери а використовується з іменниками, що розпочинаються на приголосний, у формі an – лише з іменниками, що розпочинаються на голосний,головному ж герою це правило невідоме: I thot that was *a easy test* but when I got up to go Burt stoppd me and said now sit down Charlie we are not thru yet [2]. I never was *a asistent* before [14]. I dont no what *a artist* is but if Norma got slappd for saying it I gess its not a nice thing [20].

- Випущення апострофу в скорочених формах та в скорочених формах заперечення: Dr Strauss says to rite a lot evrything I think and evrything that happins to me but I *cant* [can't] think anymor because I have nothing to rite so I will close for today... yrs truly Charlie Gordon [1]. So I tolld him it was a very nice pictur of ink with pritty points all around the eges but he shaked his head so that *wasnt* [wasn't] it neither [2]. I think I faled it and I think mabye now they *wont* [won't] use me [2]. It *didnt* [didn't] hert or anything just made me jump a littel and Burt said it was to show me I did the wrong thing [6]. *Im* [I am] so exited I can hardley rite it down [6]. He said Charlie *youve* [you've] got to have fayth in us and in yourself [15]. They gave me lots of drinks and Joe

said Charlie is a card when *hes* [he's] potted [18]. They put her in a crib in their room and once I heard Dad say *dont* [don't]worry Charlie *wouldnt* [wouldn't] harm her [23]. She was like a bundle all pink and screaming sometimes that I *couldn't* [couldn't] sleep [23]. She said never mind but I *shouldnt* [shouldn't] feel bad if I find out that everybody *isnt* [isn't] nice like I think [22]. At first I thought it was a silly book because if he wasnt crazy he could see that windmills *werent* [weren't] dragons and there is no such thing as sorcerers and enchanted castles but then I rememberd that there was something else it was all supposed to mean - something the story didnt say but only hinted at [194]. I get awful headaches and asperin *doesnt* [doesn't] help much [195]. cant - [can't], wasnt -wasn't, wont -won't, didnt - didn't, Im -I am, youve -you've, hes -he's, don't-don't, wouldnt - wouldn't, couldnt - couldn't, shouldnt -shouldn't, isnt -isn't, werent-weren't, doesnt - doesn't.

- Неправильне утворення заперечення з третьою особою однини:

I tolld dr Strauss and perfesser Nemur I cant rite good but he says *it dont* [doesn't] matter he says I shud rite just like I talk and like I rite compushishens in Miss Kinnians class at the beekmin collidge center for retarded adults where I go to lern 3 times a week on my time off [1]. *He dont* [doesn't] tell me what to think or when I'll get smart [12]. She said *she dont* [doesn't] like loafers [194]. *it dont* – it doesn't, *he dont* – he doesn't, *she dont* – she doesn't.

- Порушення поєднуваності між підметом і присудком:

And *there was* [were] *other pepul* in wite coats playing with the animils so I thot it was like a pet store but their wasnt no customers [5]. I dont know how because I dint see but *there was* [were] *bandiges* on my eyes and my head for 3 days so - I couldnt make no PROGRESS REPORT till today [8].

- Написання власних імен іменників з маленької літери:

I tolld dr Strauss and perfesser Nemur I cant rite good but he says *it dont* matter he says I shud rite just like I talk and like I rite compushishens in Miss Kinnians class at the *beekmin* [Beekman] collidge center for retarded adults where I go to lern 3 times a week on my time off [1]. He explaned me it was a *raw shok* [Rorschach] test [3]. Dr Strauss askd me where they use to live. I think in *brooklin* [Brooklin] [3]. She says she woud never let

them do things to her branes for all the tea in *china* [China] [10]. beekmin – Beekman, raw shok – Rorschach, brooklin – Brooklin.

- Випущення апострофу на позначення присвійної форми :

I was very skared even tho I got my *rabits foot* [rabit's foot] in my pockit because when I was a kid I always faled tests in school and I spilld ink to [2]. I asked Prof Nemur when I can go back to *Miss Kinnians* [Miss Kinnian's] *class* at the adult center and he said soon Miss Kinnian will come to the collidge testing center to teach me speshul [16]. Mrs Mooney thinks I'm silly to put flowers on a *mouses* [mouse's] *grave* but I told her that Algernon was a special mouse [195]. Rabits foot - rabit's foot, Miss Kinnians Miss Kinnian's, mouses grave – mouse's grave.

- Хибна заміна скорочення присвійним займенником:

Prof Nemur skratchd his head and rubbd his nose with his thum and said mabye *your* [you are] rite [7]. I guess *their* [they are] mad at me because I worked the mashine but they didnt get the day off like they thought [22]. Your – you are, their – they are.

- Вживання прямої мови замість непрямої:

«I told dr Strauss and perfesser Nemur I cant rite good but he says it don't matter he says I shud rite just like I talk and like I rite compushishens...» [1]. I told him thanks doc you wont be sorry for giving me my 2nd chance like Miss Kinnian says [7].

- Заміщення суфікса –tion на –sh, –able на –ible, –er на –or: He sed sit down Charlie and make yourself *cunfortible* [comfortable] and rilax [2]. He had a wite coat like a *docter* [doctor] but I dont think. he was no docter because he dint tell me to opin my mouth and say ah [2]. After the *operashun* [operation] Im gonna try to be smart [7]. Then Dr Strauss said Charlie even if this fales your making a grate *contribyushun* [contribution] to sience [7]. Dr Strauss said dont be so *superstishus* [superstitious] Charlie [7]. Cunfortible – comfortable, docter – doctor, contribyushun – contribution, operashun – operation, superstishus – superstitious.

Нонсенсні графони. Нонсенсні” графони утворюються, коли слово є настільки графічно й фонетично спотвореним, що впізнати його дуже важко, або

взагалі неможливо. Такі графони є переважно характерними для мовлення дітей, які лише вчаться правильно розмовляти, або розумово неповноцінних людей:

I tolld dr Strauss and perfesser Nemur I cant rite good but he says it dont matter he says I shud rite just like I talk and like I rite *compushishens* in Miss Kinnians class at the *beekmin* collidge center for retarted adults where I go to lern 3 times a week on my time off [1]. *Compushishens* – compositions, *Beekmin* – Beekman.

Графон змінює значення слова. Наступні приклади базуються на омофонах - словах, які вимовляються однаково, але мають різні значення й написання . Такі слова є джерелом неприємностей і труднощів як для людей, які вивчають ази англійської, так і для тих, хто вільно володіє мовою. Тому й не дивно, що Чарлі, будучи носієм мови , робить такі помилки. Це зумовлено особливостями його інтелекту: I got a pictur in my walet of me and Norma with Uncle Herman who got me the job to be janiter at Dormers bakery before he *dyed* [died] [4]. Then Dr Strauss said Charlie even if this fales your making a *grate* contribyushun to sience [7]. I dont *no* [know] what sience is but they all keep saying it so mabye its something that helps you have good luk [8]. They *maid* [made] me get out of the bed and on another bed that has weels on it and they rolld me out of the room and down the hall to the door that says sergeru [9]. I wish I *new* [knew]some fancy things alredy [10].*Dyed* [daid] - мин. час пофарбувати / *died* [daid] - мин. час померти, *grate* [greit] - решітка / *great* [greit] – великий, по- ні [noʊ] / *know* [noʊ]- знати, *maid* [meid] – прибиральниця, заст. дівчина / *made* [meid] - мин.час змусити, *new* [nju:] - новий / *knew* [nju:] мин.час знати.

Контактні графони. Контактні графони утворюються на межі слів. До прикладу: I was *haffway* on the bord when I herd Algernon squeek like he was happy again and that means he won the race [6]. They were *gonna* tell Mr Donner to fire him [197]. Де графони «*haffway*» і «*gonna*» утворені шляхом злиття двох слів в одне (*half+way*, *going+to*).

Капіталізація. Капіталізація – це графічне виділення слова за допомогою великої літери (гіпонім). Вона слугує для компресії, інформаційного підсилення змісту: I had more crazy tests today in case they use me. That same place but a differnt

littel testing room. The nice lady who give it to me tolld me the name and I askd her how do you spell it so I can put it down rite in my progis riport. THEMATIC APPERCEPTON TEST. I dont know the frist 2 werds but I know what test means. You got to pass it or you get bad marks. [4] Later the other testor Burt in the wite coat came back his name is Burt Selden and he took me to a diferent place on the same 4th floor in the Beekman University that said PSYCHOLOGY LABORATORY on the door. Burt said PSYCHOLOGY means minds and LABORATORY meens a place where they make spearamints. [4] On one side it said START and on the other end it said FINISH. [5] The skinny nerse who wached me riting says I spelld PROGRESS rong and she tolld me how to spell it and REPORT to and MARCH. [8] Theres the SUBCONSCIOUS and the CONSCIOUS (thats how you spell it) and one dont tell the other what its doing. [18] I have lots of truble with through that you say THREW and enough and tough that you dont say ENew and TEW. You got to say ENUFF and TUFF.[20] I know now that the sign says DONNER'S BAKERY, but looking back in my memory at the sign I can't read the words through his eyes. [27] He holds out his hand and reveals a brass chain with a shiny brass disc that says STA-BRITS METAL POLISH. [38]

В ході аналізу тексту були виділені головні особливості мови головного героя Чарлі Гордона до операції, такі як: випущення, які в свою чергу діляться на дві групи: випущення голосних і випущення приголосних. Аналізуючи випущення голосних і приголосних, ми виділили такі підгрупи у графічних та графофонетичних графонах: випущення німого голосного -e, випущення голосного -e в закінченні -ed у дієслів в минулому часі, випущення буквосполучення -gh / ght, випущення або додавання подвоєних приголосних і голосних. Крім випущень в мовленні головного героя на орфографічному рівні можна помітити перестановку букв місцями. Найбільшою групою є заміщення однієї голосної /приголосної на іншу. Також поширена помилка - заміщення суффікса -tion на -sh, -able на -ible, -er на -or. І нарешті, відсутність апострофів і написання загальних і власних імен іменників з маленької літери.

Гіперкорекція. Гіперкорекція (грецьк. hyper — понад, лат. correctio — виправлення, поліпшення) – надання надмірних та етимологічно невинуватених характеристик певним лексичним та граматичним явищам [14,с.123]. Це надмірне виправлення, поліпшення слів, що не відповідає нормам літературної мови.

У наведеному нижче прикладі гіперкорекція трактується як використання мовних правил поза межами їх застосування, що призводить до появи помилок як наслідок мовної невпевненості Чарлі у спробі писати правильно.

«Today, I learned, the comma, this is, a, comma (,) a period, with, a tail, Miss Kinnian, says its, important, because, it makes writing, better, she said, somebody, could lose, a lot, of money, if a comma, isnt in, the right, place, I got, some money, that I, saved from, my job, and what, the foundation, pays me, but not, much and, I dont, see how, a comma, keeps, you from, losing it, But, she says, everybody, uses commas, so Ill,use them, too,,,,» [23]

Ще один графічний прийом : невідомі раніше довгі, складні для написання слова Чарлі подає особливим шляхом:

«He said Harold thats Prof Nemurs frist name I know Charlie is not what you had in mind as the frist of your new breed of intelek** (coudnt get the word) superman. But most people of his low ment** are host** and uncoop** they are usally dull and apathet** and hard to reach» [6].

2.3 Функції графонів

У теоретичній частині ми дослідили, які основні функції графонів виділяють лінгвісти у художньому тексті. Серед основних функцій називають наступні: індивідуалізуюча, прагматична, емотивна, смислотвірна, уточнювальна. Розглянемо функціонування цього стилістичного прийому у досліджуваному творі Деніела Кіза.

Насамперед письменник уміло використовує таку стилістичну функцію графона як показ *мовленнєвих особливостей мовця*.

В аналізованому творі мовна особистість оповідача формується за рахунок залучення різного роду відхилень від норми, девіацій, присутніх на різних мовних

рівнях: фонетичному, морфемному, лексичному, граматичному, рівні застосування стилістичних засобів. Одиниці перерахованих рівнів можуть бути також розглянуті та проаналізовані як одиниці вербально-семантичного рівня мовної особистості персонажа.

Необхідно відзначити, що роман «Квіти для Елджернона» умовно ділиться на кілька частин відповідно до динаміки інтелектуального розвитку героя. В рамках даного дослідження проаналізована частина роману, що охоплює період життя Чарлі до операції, так як тут найбільш помітно проявляються особливості мови оповідача.

Головний герой книги Чарлі Гордон – чоловік тридцяти двох років («I am 32 yeres old and next munth is my birthday...» [33, с.6]) із розумовими вадами, який працює прибиральником в пекарні й добровільно бере участь в експерименті з покращення інтелекту. Про нього ми дізнаємося з його особистого щоденника, завдяки якому бачимо всі події очима розумово відсталого людини, яка, до речі, усвідомлює цей факт: «...with an eye-q of 68» [33 с.6], «*This isnt a very good dictionary for dumb people like me*» [33, с.18]). Чарлі відвідує спеціальний заклад («...at the beekmin collidge center for retarted adults...» [33, с. 1]), в якому він вчиться читати і писати. Розповідь від першої особи, яка подається у формі щоденника, допомагає чітко уявити головного героя. Особливо важливими в нашому випадку є мовленнєві характеристики персонажа, так як розумова відсталість Чарлі найяскравіше проілюстрована в його мовленні. В тій частині твору, де герой ще не досяг високого розумового розвитку, можна відстежити помилки в мовленні персонажа, а також інші маркери рівня його освіченості, які показують відхилення від норми. Дуже часто Чарлі не знає, як пишуться ті чи інші слова, тому ми бачимо велику кількість орфографічних помилок («progris riport», «little points», «a few minits», «becaus»). Ця особлива орфографія оповідача характерна для цього твору для аналізованої частини твору. Чарлі властиво робити граматичні помилки, які відповідають його його інтелектуальному розвитку. У людей з подібним діагнозом виникають труднощі з засвоєнням правил правопису.

Орфографія Чарлі нестабільна. Одні і ті ж слова він пише з різними помилками, а іноді зустрічаються і коректні варіанти написання, як показано у прикладах: I think I faled and I think mabye now they wont use me [33, с. 2]. Then I said if I had my eye glassis I coud probaly see better I usully only ware my eye-glassis in the movies or to watch TV but I sed maybe they will help me see te picturs in the ink [33, с. 2]. I told Burt mabey I need new glassis [33, с. 2]. Ernie is very smart but the other pepul in the bakery don't like him so much [33, с. 14]. I wish I could tell him and all the other people about my real operashun [33, с. 15].

Увагу дослідника привертають випадки вживання омофонів, тобто слів, які звучать однаково, але відрізняються написанням.

Так як словниковий запас Чарлі Гордона не відрізняється різноманіттям, частина слів оточуючих людей є для нього малозрозумілою. У деяких випадках Чарлі приймає нові для нього слова на інші, схожі за звучанням. Так, незнайому йому "experiment" Чарлі приймає за назву жувальної гумки - spearmints, - яке, очевидно, він чув багато разів.

Burt said PSYCHOLOGY means minds and LABORATORY means a place where they make spearmints. I thot he ment like where they made the chooing gum but now I think its puzzels and games because that's what we did [33, с. 4]. Dr.Strauss said I had something that was very good. He said I had a good motor-vation. I never even knowed I had that [33, с.6]. Burt is a graduate studint and he is a majer in psychology like the name on the door to the lab. I dint know they had majers in collidge. I thot it was onley in the army [33, с. 13]. Також можна помітити граматичні помилки в використанні різних структур («I dint see nothing...» [33, с. 2]), помилки в морфології («I was her bestist...» [33, с. 3]), тавтологію (часто використовує слова пов'язані з розумовою діяльністю: «think», «understand», «learn», «know»).

Чарлі не знає правил пунктуації. Особливість мовлення головного героя полягає в тому, що він пише все так, як чує. Відповідно, таке мовлення рясніє орфографічними та синтаксичними помилками, що свідчить про порушення норм правопису.

Говорячи про лексичні девіації, які властиві мові героя, перш за все варто сказати про його словникової запас. Коло вживаних слів є обмеженим через труднощі у засвоєнні нових понять і розширенням активного словникового запасу, які спостерігаються у людей з діагнозом Чарлі. У зв'язку з цим спостерігається часта повторюваність певних лексичних одиниць.

Застосувавши статистичний метод, ми прийшли до закономірного висновку про те, що найбільш часто використовувані лексичні одиниці відображають події, пов'язані з операцією Чарлі як найбільш важливим фактом його дійсності, а також повсякденне життя героя.

Можна відзначити, що майбутня операція викликає у Чарлі неприємні переживання, про що говорить частотність вживання слова «scare» (укр. «страх», 14 випадків вживання).

У зв'язку зі своїми низькими інтелектуальними здібностями Чарлі може виконувати не всі соціально значущі функції. Проте він є працевлаштованим членом суспільства і більшу частину його життя займає робота. Відповідно, він часто висловлюється про свій робочий розпорядок і оточенні. Нами відзначені дві лексичні одиниці, які стабільно повторюються і стосуються цієї сфери життя героя: «work» (укр. «робота», «працювати», 34 випадки вживання) і «laugh» (укр. «сміятися», 20 випадків вживання). Ми вважаємо, що часте повторення слова «work» логічне і не вимагає пояснень, в той час як «laugh» потребує розшифрування.

Чарлі використовує це слово, розповідаючи про своїх колег з пекарні, що демонструє приклад:

«I said Miss Kinnian always told me Charlie be proud of the work you do because you do your job good. Everybody laffed and Frank said that Miss Kinnian must be some cracked up piece if she goes for Charlie and Joe said hey Charlie are you making out with her. I said I dint know what that meens. They gave me lots of drinks and Joe said Charlie is a card when hes potted. I think that means they like me. We have some good times but I cant wait to be smart like my best frends Joe Carp and Frank Reilly» [33, с. 18].

Чарлі вважає Джо і Френка справжніми друзями і говорить про те, як вони часто сміються разом. Однак насправді варто відзначити, що для описуваних сцен

було б найбільш доречним слово «muck» - насміхатися (над самим Чарлі), ніж «laugh» –сміятися (яке не передбачає злого умислу).

Приєм, використаний автором, є доволі простим, але ефективним для отримання бажаного результату: для передачі мовлення розумово відсталого персонажа він у деяких лексемах редукує певні голосні та приголосні літери, наприклад, «askd» замість «asked», голосний е в закінченні ed на позначення минулого часу зникає або змінюється id «wontid» замість «wanted». Під час вимови лексеми remember «німа» літера r зникає, а ненаголошений е звучить нечітко, тому автор замінює його на і («rimembe» замість «remember»). Також автор, враховуючи особливості англійської фонетики, зокрема те, що літера а після літери w вимовляється як [o], a+ll= [ol], a+u = [o] та s у позиції між голосними звучить як [z], змінює голосний а на о, на кшталт, «wont» замість «want», «told» замість «talled», «becoz» замість «because». Саме такі фонетичні деформації лексем, на думку автора, найкраще демонструють особливість мовлення Чарлі. Окрім фонографічної стилізації, автор застосував у цій ситуації й інші засоби персоніфікації, зокрема порушення правил граматики та повну відсутність знаків пунктуації.

У поєднанні один із одним усі ці засоби характеризують таке мовлення, яке ніби нагадує «потік свідомості»: літературний герой говорить такою дивакуватою мовою, що начебто й сам не розуміє, про що.

В цьому романі автор застосовує різноманітні й фонографічні, і граматичні порушення для достовірності зображення мовлення героя, а саме: продовжуючи демонструвати особливість мовлення свого героя, який усе пише так, як чує, автор створює графони tolld, tryed, becauz, reely, wontid, lern, then відповідно до норм фонетики англійської мови, граматичні порушення спостерігаються в неправильному утворенні прикметників найвищого ступеня в англійській мові: bestist, замість the best, hardist замість the hardest.

У наступному прикладі простежується ще одне цікаве лінгвістичне явище: *Burt seldom took me to a diferent place where they make spearamints* [33, с.4]. Автор деформував лексему different, написавши її з однією літерою f, а також, замість правильної графічної репрезентації лексеми experiments, відтворив speariment.

Припускаємо, що використав таке цікаве явище, як помилкову (хибну або народну) етимологію, під якою розуміється хибне розуміння походження або значення слів, коли їй на основі випадкової формальної подібності або тотожності з іншими, більш знайомими, словами помилково прописуються аналогічні значення чи мотивації.

Такий стилістичний засіб найчастіше представлений у мовленні малоосвічених людей або тих, хто має розумові вади. Тому не дивно, що Чарлі, замість складної для себе *experiment*, використовує її звукову подібність *spearimints*, на основі складання слів *spear* і *mint* (*spearmint* – «м'ята кучерява», а також назва популярної жувальної гумки). Отже, автор неначе відкриває завісу над мисленням героя, який не знаючи правильного варіанта, приводить свої аналогії, записує це слово, враховуючи вже набуті знання правопису тих чи інших слів.

Все це можна віднести до маркерів неформального розмовного стилю. Серед частотних девіацій на граматичному рівні можна відзначити головним чином використання простих граматичних конструкцій.

В мовленні Чарлі не зустрічаються складні граматичні явища, які, як правило, присутні в мовленні дорослих носіїв мови, такі як складний додаток, складний підмет, конструкції з дієприкметником, складні видо-часові форми, наприклад *The Past Perfect Tense*. Для Чарлі притаманне оперування лише двома часами англійської мови: *Present Simple* і *Past Simple*. Крім того, деякі граматичні конструкції присутні в мовленні Чарлі в редукованій формі. Наприклад, для нього характерно говорити «got to» замість «have got to»: *I got to remembir that [33,c.9]. Prof Nemur and Dr Strauss came to my room tonight to see why I dont come in to the lab like I am suppose to [33,c.15]. I did a dumb thing today I forgot I wasnt in Miss Kinnians class at the adult center any more like I use to be [33, c.197].*

Усі наступні відхилення від норми, виділені в тексті твору, також відображають тенденцію Чарлі до спрощення структури своїй промові, а саме:

- 1) недотримання правил побудови речення в непрямій мові;
- 2) подвійне заперечення, яке не є граматичною нормою, але укорінене в розмовній мові носіїв мови;
- 3) порушення сполучуваності між підметом і присудком;

- 4) вживання прикметника замість прислівника;
- 5) використання неозначеного артикля «a» в поєднанні з іменником з початковою голосною.

Всі перераховані граматичні девіації характеризують мовлення Чарлі як безграмотне, далеке від літературної норми мови, але таке, що відповідає завданням повсякденного побутового спілкування. Також Чарлі часто використовує професійні (медичні) терміни: «science», «psychology laboratory», «thematic apperception test», «inkblot», «subconscious and conscious». Не менш важливим стилістичним засобом створення образу героя є його психологічний портрет і аналіз мотивів. Спосіб оповіді, вибраний Д. Кізом, дозволяє нам побачити персонаж в дії, дає можливість почути його, спостерігати за ним та оцінювати його самостійно. Читач є не просто свідком подій, що сталися з Чарлі Гордоном, а в прямому сенсі читає його думки, спостерігає за його внутрішніми переживаннями. Він занурюється в світ головного героя і дивиться на те, що приховано від очей оточуючих. Проаналізувати мотиви Чарлі важко. Лейтмотивом твору проходить думка про прагнення героя до розвитку. Чарлі часто висловлюється про те, як він хоче стати розумнішими, що викликає необхідність вживання таких слів як «smart» (укр. «розумний», 67 випадків вживання) і «learn» (укр. «вчитися», 25 випадків вживання). Але можна виділити й інше. Наприклад, він хоче розуміти оточуючих його людей, коли вони розмовляють на теми, пов'язані з політикою та економікою. («I want to talk about things like that...» [33, с. 10]), а також досягнути успіхів в роботі («I could go back to show the guys at the bakery how smart I am and talk with them about things and maybe even get to be an assistin baker» [33, с. 11]).

Важливим для нього стає ціль завоювання поваги та визнання його батьків: «Then I was gone to try and find my mom and dad. They woud be serprised to see how smart I got because my mom always wanted me too be smart to. Mabey they woudnt send me away no more if they see how smart I am» [33, с.11].

І одним з найбільш вагомих стає бажання перевершити в інтелектуальному випробовуванні мишку на ім'я Елджернон, якій вже давно зробили операцію по

відновленню інтелекту. «...I hate that mouse. He always beets me... I never new before that I was dumber than a mouse... Maybe someday Ill beat Algernon» [33, с.11].

Створенню портрета Чарлі, опису його зовнішності автор не приділив особливої уваги. Ми можемо розцінювати це так, що центральне місце займає внутрішній світ персонажа, і ілюструючи розумово неповноцінного героя, найбільшу увагу слід приділяти створенню психологічного портрета, а не опису його зовнішності.

Ім'я Чарлі було вибране не випадково, адже воно означає (мужній, сміливий). І дійсно, потрібно бути дуже сильною людиною щоб здолати труднощі, з якими жив головний герой, розумово неповноцінний чоловік з великим бажанням стати розумним.

Підсумовуючи, можна зазначити, що для створення персонажу з відхиленнями в розумовому розвитку автор використовував різноманітні засоби: показ персонажу через дію, мовленнєві характеристики, психологічний портрет та аналіз мотивів, опис оточуючого світу та ім'я героя.

Проаналізувавши образ головного героя, Чарлі Гордона, ми виділили основні способи створення образу, застосовані автором. Серед них найбільш значущими є вибрана форма оповіді (щоденник героя) і, відповідно, мовленнєві характеристики, в яких переважають наступні стилістичні прийоми і засоби виразності: графон, порушення синтаксичної норми, перевага розмовного (фамільярного) або простонародного стилю.

Аналіз стилістичних особливостей мовлення Чарлі в динаміці засвідчив, що з поступовою інтелектуальною еволюцією в його мові з'являються стилістичні фігури різних рівнів (епітети, порівняння, метафори, риторичні питання та ін.), що вказує також і на психоемоційні його зміни. Із настанням же регресу кількість стилістичних фігур у мовленні Чарлі помітно скорочується.

Через зміну мовленнєвої характеристики персонажа можливо показати зміни в характері і способі життя героя, розкрити його емоційний стан, тобто мова стає важливим засобом типізації та індивідуалізації персонажа.

З підвищенням інтелектуального розвитку головного героя зростає його здатність підтримувати розмову, збільшується кількість реплік, що свідчить про його бажання контактувати з оточуючим світом. Лексико-граматичні порушення мови зникають в мовленні героя в ході розвитку подій, що свідчить про ріст його інтелекту і з'являються вкінці знову. Важливо зазначити, що в час найвищого інтелектуального розвитку Чарлі з'являються вульгаризми: «But it's more than liking. What I mean is...*oh hell!* I don't know what I mean» [33,с.49]. «You're *damned* right, something is happening!»[33, с.57]. «I will be... in a minute... Just that *damned* buzzing in my ears» [33,с.63].

Такий контраст мовлення простого і ускладненого дозволяє зробити висновки про зміну рівня освіченості Чарлі. Із зростанням інтелекту покращується граматики і стилістика мовця, а фонетичне наповнення стає більш емоційним. В мовленні Чарлі з'являються окличні речення, використовується асиміляція «Oh, no! That's no answer.» I insisted. «Even in the world of makebelieve there have to be rules. The parts have to be consistent and belong together. This kind of picture is a lie. Things are forced to fit because the writer or the director or somebody wanted something in that didn't belong. And it doesn't feel right» [33, с. 48].

Синтаксичні засоби також дозволяють зобразити героя в розвитку його інтелектуальних і емоційних якостей. В його мовленні з'являються роздуми: На лексичному й граматичному рівні письмове мовлення героя змінюється так, як і усне. Спочатку мова Чарлі нагадує мовлення дитини. Паралельно з її розвитком прості стверджувальні речення стають складносурядними, а потім – складнопідрядними.

Слідкуючи за мовою героя, можна відзначити, що спочатку ця людина відкрита для спілкування, але не може активно його підтримати. Потім герой може спілкуватися, але не виявляє особливого бажання до комунікації. І, насамкінець, – замкнутий в собі, не здатний спілкуватися.

Таким чином, вибір стилістично нейтрального слова (не зовсім адекватного ситуації) і його повторюваність, що ставить акцент на подібних сценах, підкреслюють особливості мислення Чарлі: відсутність здатності розрізняти

відтінки значень, одноплановість сприйняття дійсності, нездатність до адекватної критичної оцінки того, що відбувається.

Говорячи про особливості мови людей з вадами розумового розвитку, психологи підкреслюють, що обмеженість словникового запасу є однією з найслабших сторін психічного розвитку. Внаслідок цього стає зрозумілим, що всі наступні виділені лексичні девіації пов'язані з убогістю активного словника героя.

Серед таких девіацій ми виділили тавтологію, під якою розуміється повторення одних і тих же слів, виразів і т. д. Незважаючи на обмежене коло доступних Чарлі слів, він намагається урізноманітнити свої висловлювання, використовуючи однорідні члени речення. Однак варто зазначити, що за рахунок цього мова стає змістовнішою .

I tolld him because all my life I wantid to be smart and not dumb [33, с. 3]. When he said go I tried to go but I didn't know where to go. I didn't know the way to take [33, с. 6]. She fixd up the flowres on my tabel and put evrything nice and neet not messd up like I made it [33,с. 8].

Можна сказати, що герою притаманне прагнення до мовної виразності, проте в силу особливостей мислення він не має в своєму розпорядженні відповідними засобами (не володіє відповідними засобами?).

Таким чином, нами були виявлені і проаналізовані одиниці персонажного мовлення, релевантні для відображення особливостей мислення героя.

Можна зробити висновок, що лексико-граматичні девіації в персонажному мовленні оповідача достовірно передають основні характеристики мислення людини відповідного психічного стану, такі як порушення пам'яті і уваги, а також вищих психічних функцій (здатність здійснювати операції типу аналіз, синтез, узагальнення, зіставлення і т. д .). Останнє тягне за собою відсутність у героя здатності до критичного, абстрактного і творчого мислення.

Крім того, виявлені девіації дають передумови до розуміння глибинних рівнів особистості героя. У відповідності зі структурою, запропонованою Ю. Н. Карауловим, аналіз мовної особистості може дати досліднику уявлення про

індивідуальну ієрархію цінностей (когнітивний рівень) і мотивації (прагматичний рівень).

Дотримуючись цієї структури, ми можемо виявити на когнітивному рівні такі релевантні одиниці, як, наприклад, «розум», «знання», «дружба». Ці поняття представляють найвищу цінність для Чарлі Гордона. Як відомо, вони є також і тими константами людського життя, які будь-яке суспільство прагне зберегти. Тобто, незважаючи на особливості, властиві герою, в ньому закладені базові загальнолюдські цінності.

На прагматичному рівні, відповідно, ми виділимо прагнення до пізнання світу оточуючих, близьких людей, знаходження спільної мови з ними. Людина не може жити в ізоляції. Спілкування і успішна соціалізація є нашими основними потребами. Низькі розумові здібності були об'єктивним бар'єром, що не дозволяє Чарлі Гордону бути рівноцінним учасником суспільних відносин. Проте підкреслюється його мотивація, прагнення належати до суспільства на рівних, яке відрізняло його від безлічі інших людей, які страждають від тієї ж хвороби.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

В романі Деніела Кіза зображено життя Чарлі Гордона, інтелектуально-неповноцінного чоловіка і зміну відношення до нього суспільства на різних стадіях життя (до операції з підвищення інтелекту і після). З низьким інтелектом суспільство не сприймало Чарлі, а з ростом інтелекту головний герой сам відчужується від людей, розуміє, що колись так-звані «друзі» знущалися над його неповноцінністю. Персонаж засвоїв важкий урок: посилення інтелекту – не є ключем до позитивних соціальних взаємодій, до щастя або до спокою.

Аналізуючи даний твір, ми виділили такі види графонів, використані автором : графічні, графо-фонетичні, граматичні (до них відносимо і гіперкорекцію), нонсенсні, контактні; графони, що змінюють значення слова.

Через весь роман проходить основна стилістична функція – показ мовленнєвих особливостей головного героя, яку Кіз вдало використав у своєму творі. Мовлення персонажу рясніє лексичними, фонетичними, орфографічними, синтаксичними, граматичними помилками. Це мовлення допомагає показати головного героя як індивідуальність, передати його емоції, думки, душевні переживання. Функція показу мовленнєвих особливостей головного героя увібрала в себе декілька інших: індивідуалізуючу, прагматичну, емотивну, смислотвірну і уточнювальну.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Аналіз і узагальнення матеріалів, що висвітлюють питання фонографічних стилістичних засобів в англomовній художній літературі дозволили вивчити роман Деніела Кіза «Квіти для Елджернона», виявити, описати, дослідити функції фонографічно-стилістичних прийомів.

Реалізуючи поставлені перед нами завдання, ми визначили, що основною мовною одиницею є графон – стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми.

Існує декілька підходів до класифікації графона: дифузний, диференційний і лінгво-синергетичний. В досліджуваних працях науковці використовували різні класифікації графона. У семантичному плані графони поділяються на: графофонологічні, графоморфологічні, графо-текстуальні. За способом зміни графічної норми – на буквенні і небуквенні. За типами буквенних змін виділяють графони якісні і кількісні. За ступенем автентичності – оказіональні і рекурентні. Їх також розрізняють за складом: інтеріорні і контактні. За кількістю компонентів графони бувають одно- та багатокomпонентними.

Аналіз художнього твору показав наступне: основною стилістичною функцією графона є показ мовленнєвих особливостей головного героя, створення його мовного портрету. Вона включає в себе декілька інших: індивідуалізуючу (показ мовлення людини з низьким інтелектом); емотивну (передача емоційного стану); прагматичну (передача думок); уточнювальну (пояснення автором значень слів).

Для реалістичної передачі мовлення головного героя автор використав у своєму романі такі види графонів: найбільші групи – граматичні (188), графічні (174), графо-фонетичні (85); графони, що змінюють значення слова, нонсенсні, контактні та інші відхилення – капіталізація і гіперкорекція. Аналіз стилістичних особливостей мовлення персонажа в динаміці засвідчив, що з поступовою інтелектуальною еволюцією в його мовленні з'являються стилістичні фігури різних рівнів: епітети, порівняння, метафори, що вказує і на психоемоційні зміни. Із настанням регресу кількість стилістичних фігур в його мовленні скорочується.

Через зміну мовних характеристик персонажа можливо показати зміни в характері і спосіб життя героя, розкрити його емоційний стан. Мовлення персонажа стає важливим засобом типізації та індивідуалізації персонажа.

Результати дослідження є внеском у розвиток сучасної теоретичної та практичної стилістики та граматики англійської мови. Можуть бути використані у науково-дослідницькій роботі студентів.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у вивченні способів перекладу українською мовою графона та інших стилістичних прийомів і експресивних засобів, що їх було використано Д.Кізом у романі «Квіти для Елджернона» для створення динамічного психологічного портрета персонажа, який переживає розвиток і занепад розумових здібностей і, водночас, особистісну драму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. Стилистика современного англ. языка: [учеб. пособие для студентов пед. инст.] / И. Арнольд. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1990. – 300с.
2. Арнольд И. Экспрессивные средства англ. языка: [учеб. пособие] / И. Арнольд. – Л., 1975. – 252 с.
3. Арутюнова Н. Д. Аномалии и язык (К проблеме языковой «картины мира»). Вопросы языкознания. 1987. № 3. С. 3–19.
4. Бабелюк О. А. Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми : [монографія] / Оксана Андріївна Бабелюк. – Дрогобич : ТзОВ “Вимір”, 2009. – 296 с.
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2000. 236 с.
6. Білецька О. В. Графон як засіб вираження іронії у постмодерністському художньому тексті: семантика, структура, функції / О. В. Білецька // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. – Серія “Філологічні науки” (Мовознавство). – 2014. – № 2. – С. 10-17. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2014_2_4
7. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Лариса Іванівна Белехова; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – 34 с.
8. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс / Маргарита Петровна Брандес. – М. : Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
9. Гальперин И. Очерки по стилистике англ. яз./ И. Гальперин. – М. : Иноиздат., 1958. – 460 с.
10. Дегтярьова І. Стилiстичний синтаксис постмодерністської прози /І. Дегтярьова // Українська мова. – 2009. – № 3. – С. 27–38.
11. Емельянова, Л.Л. Типы и функции графона в английской художественной речи: Автореф. дис. канд. филол. наук. – Одесса, 1977. – 24 с. Емельянова Л.Л.

- Нарушение орфографической нормы как средство создания стилистического эффекта // Филол. науки, 1976. № 1. — С. 107-112.
12. Ефимов А. И. Стилистика художественной речи / А. И. Ефимов. – М. : МГУ, 1961 ; Просвещение, 1983. – 223 с
  13. Ємельянова Л. Графічне відбиття варіантної вимови в англ. худ. мовленні / Л.Ємельянова. – К. : Вища школа, 1998. – 159 с.
  14. Звонська Л. Л. Енциклопедичний словник класичних мов / Л. Л. Звонська, Н. В. Корольова, О. В. Лазер-Паньків та ін. ; За ред. Л. Л. Звонської –2-ге вид. випр. і допов. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. – 552 с.
  15. Іскоростенський М. А. Особливості передачі явища графону при перекладі твору Деніела Кіза “Flowers for Algernon” на українську мову / М. А. Іскоростенський // Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник наукових праць / За заг. ред. В. В. Жуковської, В. О. Папіжук – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2017. – С.139-143.
  16. Ківільша О.Є. До лінгвостилістичного аналізу експресивної графіки // Культура слова. – 1985. – Вип.28. – С.67–71
  17. Куликова Е. В. Графические средства как стилистические приемы художественного текста / Е. В. Куликова // Культура народов Причерноморья. – 2001. – № 23. – С. 221–228.
  18. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Вінниця: Нова кн., 2004. – 272 с.
  19. Кухаренко В. Практикум по интерпретации текста: [учеб. пособие для студентов пед. ин-ов по спец. ин. яз.] / В. Кухаренко – М. : Просвещение, 1987. – 176 с.
  20. Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А. Н. Николюкина. – Москва: НПК «Интелвак», 2001. – 1600 с.
  21. Мацько Л. І. Стилїстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2005. – 462 с.

22. Микитюк І.М. Графічні засоби як носії прагматичного значення у тексті // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні наукові дослідження – 2006”: Філологічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта . – Том 39. – 2006. – С. 34–36.
23. Мищенко Н. В. Графон как стилистический приём в современных печатных текстах / Н. В. Мищенко // Вестник КрасГУ “Речевое общение” (Теоретические и прикладные аспекты речевого общения). – Красноярск, 2006. – Вып. 8–9 (16–17). – С. 211–216.
24. Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В. Стилистика английского языка. – Киев: Вища школа . – 1984. – 241 с.
25. Сковородников А. П. Графон // Энциклопедический словарь-справочник. Выразительные средства русского языка и речевые ошибки и недочёты / Под ред. А. П. Сковородникова. 2-е изд. М.: Флинта: Наука, 2009. – 480 с. [Электронный ресурс].–Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%BE%D0%BD>. – Заголовок з екрану.
26. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. Воронеж, 2001. 252 с.
27. Стилистика англ. языка: [учебник] / [А. Мороховский, О. Воробьева, Н. Тимошенко]. – К. : Вища школа, 1991. – 272 с.
28. Суховой Д.А. Графика современной русской поэзии : диссертация кандидата филологических наук : 10.02.01 / Суховой Дарья Алексеевна; [Место защиты: С.-Петербург. гос. ун-т] Количество страниц: 271 с. ил. Санкт-Петербург, 2008. – Режим доступа: <http://www.levin.rinet.ru/FRIENDS/SUHOVEI/disser/00.html>. – Заголовок з екрану.
29. Barasa S., Mous M. The Oral & Written Interface in SMS : Technologically Mediated Communication in Kenya / S. Barasa, M. Mous // Craats, I. van der, Kurver J. Low-Educated Adult Second Language and Literacy Acquisition 4th Symposium. – Antwerp, 2008. – p. 234–242.
30. Ickes-Dunbar, Andrea. 2004. Charlie Gordon Passes the Test of Time. Phi Kappa Phi Forum 84,no. 2 (March 22): 3, 7.

31. Keyes, Daniel. 1999. *Algernon, Charlie and I: A Writer's Journey*. Boca Raton, FL: Challcrest Press Books.
32. Shelby, Blaise. 1998. Flowers for Algernon: Terrific SF without a spaceship or a ray gun insight. *Science Fiction Weekly* 4 (August 10). <<http://www.scifi.com/sfw/issue76/classic.html>> [Retrieved 22 November 2004].

Джерела ілюстративного матеріалу

33. Daniel Keyes "Flowers for Algernon" [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kkoworld.com/kitablar/daniel_kiz_elcernon_ucun_guller_eng.pdf

Лексикографічні і довідкові джерела

34. Гороть Є.І. та ін. *Англо-український словник* / Є.І. Гороть, Л.М. Коцюк, Л.К. Малімон, А.Б. Павлюк. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 1700 с.
35. *A Phonetic Dictionary of the English Language* by Hermann Michaelis and Daniel Jones [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://archive.org/stream/aphoneticdictio00jonegoog#page/n10/mode/2up>
36. *Cambridge dictionary* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org>
37. *English Oxford Living Dictionaries* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com>
38. *Online Etymology Dictionary* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.etymonline.com>
39. *Online Converter of English Text to IPA Phonetic Transcription* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tophonetics.com>